

HABITAT III

NY URBAN AGENDA

Vedtatt i Quito, Ecuador, 20.
oktober 2016

FNs generalforsamling ga sin
tilslutning til den nye urbane
agendaen i resolusjon

A-RES-71-New Urban Agenda

23.12.2016

QUITO-ERKLÆRINGEN OM BÆREKRAFTIGE BYER OG BOSETNINGER FOR ALLE

1. Vi, stats- og regjeringssjefer, ministere og representanter på høyt nivå er samlet på FNs konferanse om boliger og bærekraftig byutvikling (Habitat III) fra 17. til 20. oktober 2016 i Quito, Ecuador sammen med deltakere fra internasjonale regionale, nasjonale, nasjonale regionale og lokale myndigheter, det sivile samfunn, urfolk og lokalsamfunn, privat sektor, fagfolk og praktikere, vitenskapelige og akademiske miljøer og andre relevante interessenter for å vedta en Ny urban agenda (New Urban Agenda).
2. Innen 2050 forventes nesten en dobling av verdens befolkning som bor i byer, noe som gjør urbanisering til én av det 21. århundrets mest endringsdrivende trender. Når befolkningen, økonomiske aktiviteter, sosial og kulturell samhandling samt miljømessige og menneskelig påvirkning i økende grad konsentreres i byene, stilles vi overfor svært store bærekraftutfordringer når det gjelder bolig, infrastruktur, grunnleggende tjenester, matsikkerhet, helse, utdanning, anstendige arbeidsplasser, sikkerhet, naturressurser med mer.
3. Etter FNs bosettingskonferanser (Habitat) i Vancouver i 1976 og i Istanbul i 1996, og etter at FNs tusenårs mål ble vedtatt i 2000, har vi sett forbedringer i livskvaliteten til millioner av innbyggere i byene, også for mennesker som bor i slumområder og uformelle bosettinger. Varig fattigdom i ulike former, økende ulikhet og miljøødeleggelse er imidlertid fortsatt blant de største hindringene for bærekraftig utvikling over hele verden, ofte med sosial og økonomisk utestenging og geografisk segregering som en udiskutabel realitet i byer og bosettinger.
4. Vi er fortsatt langt fra en hensiktsmessig tilnærming til disse og andre nåværende og kommende utfordringer, og det er nødvendig å utnytte fordelene ved urbanisering som en drivkraft for bærekraftig og inkluderende økonomisk vekst, sosial og kulturell utvikling og beskyttelse av miljøet, og urbaniseringens potensielle bidrag når det gjelder å oppnå endret og bærekraftig utvikling.
5. Ved hjelp av en ny tilnærming til hvordan byer og boområder planlegges, utformes, finansieres, utvikles, styres og forvaltes kommer den nye urbane agendaen til å bidra til å få slutt på fattigdom og sult i alle slags former og dimensjoner, redusere ulikhet, fremme vedvarende, omfattende og bærekraftig økonomisk vekst, oppnå likestilling mellom kjønnene og styrke kvinners og jenters innflytelse for fullt ut å kunne utnytte deres svært viktige bidrag til bærekraftig utvikling, bedre helse og velvære samt fremme robusthet og beskytte miljøet.
6. Vi tar fullt ut hensyn til milepælene som ble oppnådd i 2015, særlig 2030-agendaen for bærekraftig utvikling (2030 Agenda for Sustainable Development), herunder bærekraftmålene og handlingsplanen fra Addis Ababa (Addis Ababa Action Agenda) fra den tredje internasjonale konferansen om finansiering for utvikling, Paris-avtalen vedtatt under FNs rammekonvensjon om klimaendring (UNFCCC), 2015–2030-rammeverket for katastrofeforebygging fra Sendai (Sendai Framework for Disaster Risk Reduction), 2014–2024-handlingsprogrammet for kystløse utviklingsland fra Wien (Vienna Programme of Action for Landlocked Developing Countries for the Decade 2014–2024), Small Island Developing States Accelerated Modalities of Action (SAMOA) Pathway og 2011–2020-handlingsplanen for verdens minst utviklede land for tiåret fra Istanbul (Istanbul Programme of Action for the Least Developed Countries for the Decade 2011–2020). Vi tar også hensyn til Rio-erklæringen om miljø og utvikling (Rio Declaration on Environment and Development), verdenstoppmøtet om bærekraftig utvikling (World Summit on Sustainable Development), verdenstoppmøtet for sosial utvikling (World Summit for Social Development), den internasjonale konferansen om befolkning og handlingsplan for utvikling (International Conference on Population and Development Programme of Action), Beijing-plattformen for handling (Beijing Platform for Action) og FN-konferansen om bærekraftig utvikling (United Nations Conference on Sustainable Development), og oppfølgingen av disse konferansene.
7. Selv om det ikke resulterte i en mellomstatlig avtale, tar vi hensyn til verdens humanitære toppmøte i mai 2016 i Istanbul (World Humanitarian Summit).
8. Vi anerkjenner bidragene fra nasjonale myndigheter, i tillegg til bidragene fra internasjonalt regionale, nasjonale, nasjonalt regionale og lokale myndigheter når det gjelder utvikling av den nye urbane agendaen og tar i betraktning den andre verdenskongressen for lokale og internasjonale regionale myndigheter (World Assembly of Local and Regional Governments).
9. Med den nye urbane agendaen bekrefter vi vårt globale engasjement for bærekraftig byutvikling som et avgjørende skritt for å realisere bærekraftig utvikling på en helhetlig og samordnet måte på globalt, internasjonalt regionalt, nasjonalt, nasjonalt regionalt og lokalt nivå, med deltakelse fra alle relevante aktører.

Implementering av den nye urbane agendaen bidrar også til implementering og bekreftelsen av 2030-agendaen for bærekraftig utvikling på en helhetlig måte lokalt, og til oppfyllelsen av bærekraftmålene, herunder bærekraftmål 11 om å gjøre byer og bosettinger inkluderende, robuste og bærekraftige.

10. Den nye urbane agendaen anerkjenner at kultur og kulturelt mangfold er kilder til berikelse for menneskeheten og utgjør et viktig bidrag til bærekraftig utvikling av byer, bosettinger og innbyggere, slik at folk kan spille en aktiv og unik rolle i utviklingsinitiativer. Den nye urbane agendaen anerkjenner videre at kultur skal tas hensyn til ved promotering og gjennomføring av nye bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre som bidrar til ansvarlig bruk av ressurser og tar tak i de negative konsekvensene av klimaendringene.

Vår felles visjon

11. Vi har en felles visjon om byer for alle. Med det mener vi at alle skal ha like muligheter til bruk og glede av byer og bosettinger der vi søker å fremme inkludering og sikre at alle innbyggere, nåværende og fremtidige, uten diskriminering av noe slag, kan bo i og bidra til å skape rettferdige, sikre, sunne, tilgjengelige, rimelige, robuste og bærekraftige byer og bosettinger, for å fremme velstand og livskvalitet for alle. Vi merker oss enkelte nasjonale og lokale myndigheters innsats for å nedfelle denne visjonen, i lovgivning, politiske erklæringer og chartre, under betegnelsen "rett til byen".
12. Vi bestreber oss på å oppnå byer og bosettinger der alle personer kan nyte godt av like rettigheter og muligheter, i tillegg til sine grunnleggende friheter, styrt av FN-paktens formål og prinsipper, herunder full respekt for folkeretten. I den forbindelse bygger den nye urbane agendaen på menneskerettighetserklæringen, internasjonale menneskerettighetskonvensjoner, tusenårserklæringen og resultatet fra verdensstoppmøtet i 2005. Den tar også hensyn til andre føringer, slik som erklæringen om retten til utvikling (Declaration on the Right to Development).
13. Vi ser for oss byer og bosettinger som
 - (a) oppfyller sin sosiale funksjon, herunder den sosiale og økologiske funksjonen, med sikte på gradvis å oppnå full gjennomføring av retten til en god bolig, som en del av retten til tilstrekkelig levestandard, uten diskriminering, allmenn tilgang til sikkert og rimelig drikkevann og sanitære forhold, i tillegg til lik tilgang for alle til offentlige vare- og kvalitetstjenester innen områder som matsikkerhet og ernæring, helse, utdanning, infrastruktur, mobilitet og transport, energi, luftkvalitet og inntekter
 - (b) fremmer medvirkning og samfunnsengasjement, skaper en følelse av tilhørighet og eierskap blant alle innbyggerne, prioriterer trygge, inkluderende, tilgjengelig, grønne og familievennlige offentlig rom av god kvalitet, styrker sosial samhandling og samhandling mellom generasjoner, kulturuttrykk og politisk deltakelse, når det er aktuelt, og styrker sosialt samhold inkludering og sikkerhet i fredelige og pluralistiske samfunn, der behovene til alle innbyggerne er oppfylt og som anerkjenner de spesifikke behovene til dem som er i en utsatt posisjon
 - (c) oppnår likestilling mellom kjønn og styrker alle kvinners og jenters innflytelse, sikrer kvinner full og reell deltakelse og like rettigheter på alle områder og i ledelse på alle beslutningsnivåer, og ved å sørge for anstendig arbeid og lik lønn for likt arbeid, eller arbeid av lik verdi for alle kvinner, i tillegg til å forhindre og eliminere alle former for diskriminering, vold, trakassering mot kvinner og jenter i private og offentlige rom
 - (d) møter utfordringene og mulighetene med hensyn til dagens og fremtidens vedvarende, inkluderende og bærekraftige økonomiske vekst, der urbanisering utnyttes for å oppnå strukturelle endringer, høy produktivitet, verdikende aktiviteter og ressurseffektivitet, ved å utnytte lokale økonomier, være oppmerksom på bidrag fra den uformelle økonomien og samtidig støtte en bærekraftig overgang til den formelle økonomien
 - (e) oppfyller deres geografiske funksjoner på tvers av administrative grenser og fungerer som knutepunkter og drivkrefter for en balansert, bærekraftig og helhetlig urban og nasjonal regional utvikling på alle nivåer, fremmer planlegging som er tilpasset alder- og kjønn og investering for bærekraftig, sikker og tilgjengelig urban mobilitet for alle og ressurseffektive transportsystemer for passasjerer og varer, som effektivt forbinder mennesker, steder, varer, tjenester og økonomiske muligheter
 - (f) vedtar og gjennomfører katastroforebygging og -håndtering, reduserer sårbarhet, er robuste overfor

- naturlige og menneskeskapt farer og fremmer forebygging og tilpassing til klimaendringer
- (g) beskytter, bevarer, gjenoppretter og fremmer økosystemene sine, vann, habitater og biodiversitet, minimerer miljøbelastningen og går over til bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre.

Våre prinsipper og løfter

14. For å nå vår visjon beslutter vi å vedta den nye urbane agendaen, som er styrt av følgende sammenhengende prinsipper:
- (a) Ikke la noen sakke akterut; ved å få slutt på fattigdom i alle dens former og dimensjoner, herunder å utrydde ekstrem fattigdom, ved å sikre like rettigheter og muligheter, sosioøkonomisk og kulturelt mangfold, integrering i byrommet, ved å forbedre livskvalitet, utdanning, matsikkerhet og ernæring, helse og velferd, herunder ved å få slutt på epidemier som AIDS, tuberkulose og malaria, ved å fremme sikkerhet og eliminere diskriminering og alle typer vold, sikre offentlig deltakelse gjennom sikker og lik tilgang for alle, og ved å gi alle lik tilgang til fysisk og sosial infrastruktur og grunnleggende tjenester i tillegg til god og rimelig bolig
 - (b) Bærekraftige og inkluderende urbane økonomier, ved å utnytte fordelene ved godt planlagt urbanisering, høy produktivitet, konkurransedyktighet og innovasjon, ved å fremme full og produktiv sysselsetting og anstendig arbeid til alle, ved å sørge for anstendig jobbskaping og lik tilgang for alle til økonomiske og produktive ressurser og muligheter, ved å forhindre tomtespekulasjon og bidra til trygge bruks- og eiendomsrettigheter til land og håndtere urban krymping, der det er aktuelt
 - (c) Bærekraftig miljø, ved å fremme ren energi, bærekraftig bruk av areal og ressurser i byutvikling samt ved å beskytte økosystemer og biologisk mangfold, herunder føre en sunn livsstil i harmoni med naturen, ved å fremme bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre, bygge urban robusthet; redusere katastroferisiko og forebygging av og tilpasning til klimaendringer.
15. Vi forplikter oss til å arbeide mot et urbant paradigmeskifte for en Ny urban agenda som skal
- (a) bruke en ny tilnærming til måten vi planlegger, finansierer, utvikler, styrer og forvalter byer og bosettinger på, som anerkjenner at bærekraftig urban og territoriell utvikling er avgjørende for å oppnå bærekraftig utvikling og velstand for alle
 - (b) anerkjenne nasjonale myndigheters ledende rolle, der det er aktuelt, i fastsettelse og gjennomføring av en inkluderende og effektiv urban politikk og lovgivning for bærekraftig byutvikling, og anerkjenne tilsvarende viktige bidrag som nasjonalt regionale og lokale myndigheters og det sivile samfunnet og andre relevante interessenter yter, på en åpen og ansvarlig måte
 - (c) bruke tilnærminger som er bærekraftige, setter mennesket i sentrum, tar hensyn til alder og kjønn og gir helhetlige tilnærminger til urban og territorial utvikling, ved å innføre retningslinjer, strategier, kapasitetsutvikling og tiltak på alle nivåer, basert på grunnleggende drivkrefter for endring, herunder
 - i. utvikle og gjennomføre urban politikk på hensiktsmessig forvaltningsnivå, herunder innenfor partnerskap mellom lokalt og nasjonalt nivå og partnerskap med flere interessenter, ved å bygge helhetlige systemer av byer og bosettinger, ved å fremme samarbeid mellom alle myndigheter på alle forvaltningsnivåer, slik at de kan oppnå en bærekraftig helhetlig byutvikling
 - ii. styrke ledelse av byer med gode institusjoner og mekanismer som styrker og inkluderer urbane aktører, samt har passende maktfordelingsbalanse som gir forutsigbarhet og sammenheng i byutviklingsplaner som legger til rette for sosial inkludering, varige, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst og miljøvern
 - iii. sette ny fart i langsiktig og helhetlig urban og territoriell planlegging og utforming for å optimalisere den fysiske utformingen av byer, og for å oppnå positive resultater av urbanisering
 - iv. støtte effektive, innovative og bærekraftige finansielle rammeverk og virkemidler, slik at kommunale finanssystemer og lokale skattesystemer kan styrkes for å skape, bevare og dele verdien som genereres fra bærekraftig byutvikling på en inkluderende måte.

Oppfordring til handling

16. Selv om byer av alle størrelser, bysamfunn og bygder er forskjellige og har ulike kjennetegn, erklærer vi at den nye urbane agendaen har et universelt omfang, fremmer deltakelse og har mennesket i sentrum, beskytter planeten og har en langsiktig visjon, fastsetter prioriteringer og tiltak på globalt, internasjonalt regionalt, nasjonalt, nasjonalt regionalt og lokalt nivå som myndigheter og andre relevante interessenter i de enkelte land kan tilpasse til sine behov.
17. Vi skal arbeide for å gjennomføre denne nye urbane agendaen i våre egne land og på internasjonalt regionalt og globalt nivå, samtidig som vi tar hensyn til forskjellige nasjonale forhold, ulik kapasitet og forskjellig utviklingsnivå og respekterer nasjonal lovgivning og praksis samt politikk og prioriteringer.
18. Vi stadfester alle prinsippene i Rio-erklæringen om miljø og utvikling, herunder blant annet prinsippet om felles men differensierte forpliktelser, som beskrevet i prinsipp 7 i erklæringen.
19. Vi anerkjenner at ved gjennomføringen av den nye urbane agendaen skal oppmerksomheten særlig rettes mot arbeidet med de spesielle og økende byutviklingsutfordringene som alle land står overfor, særlig utviklingsland, herunder afrikanske land, de minst utviklede landene, utviklingsland uten kystlinje og små øystater som er utviklingsland, i tillegg til de spesifikke utfordringene som mellominntektsland står overfor. Særlig oppmerksomhet skal også gis til land i konfliktsituasjoner samt land og landområder under utenlandsk okkupasjon, post-konflikt-land og land berørt av naturlige og menneskeskapt katastrofer.
20. Vi anerkjenner behovet for å vie spesiell oppmerksomhet til bekjempelse av mange former for diskriminering overfor blant andre kvinner og jenter, barn og unge, personer med nedsatt funksjonsevne, mennesker som lever med HIV/AIDS, eldre, urbefolkninger og lokalsamfunn, innbyggere i slumområder og uformelle bosettinger, hjemløse, arbeidere, småbønder og fiskere, flyktninger, repatrierte og internt fordrevne personer og innvandrere, uavhengig av innvanderstatus.
21. Vi oppfordrer alle nasjonale, nasjonalt regionale og lokale myndigheter samt alle relevante interessenter til, i tråd med nasjonal politikk og lovgivning, å revitalisere, styrke og opprette partnerskap, styrke samordning og samarbeid for effektivt å iverksette den nye urbane agendaen og realisere vår felles visjon.
22. Vi vedtar denne nye urbane agendaen som en felles visjon og en politisk forpliktelse til å fremme og gjennomføre bærekraftig byutvikling, og som en historisk mulighet til å utnytte byer og bosettingers nøkkelrolle som drivkrefter for bærekraftig utvikling i en stadig mer urbanisert verden.

QUITO-GJENNOMFØRINGSPLAN FOR DEN NYE URBANE AGENDAEN

23. Vi beslutter å gjennomføre den nye urbane agendaen som et nøkkelinstrument for nasjonale, nasjonalt regionale og lokale myndigheter og alle relevante interessenter når det gjelder å oppnå bærekraftig byutvikling.

A. FORPLIKTELSER TIL ENDRING FOR BÆREKRAFTIG BYUTVIKLING

24. For i størst mulig grad å utnytte potensialet som ligger i bærekraftig byutvikling, vil vi følge de forpliktelser endringene et urbant paradigmeskifte gir, basert på de helhetlige og udelelige dimensjonene ved bærekraftig utvikling: den sosiale, den økonomiske og den miljømessige.

BÆREKRAFTIG BYUTVIKLING FOR SOSIAL INKLUDERING OG BEKJEMPELSE AV FATTIGDOM

25. Vi anerkjenner at å bekjempe fattigdom i alle sine former og dimensjoner, herunder ekstrem fattigdom, er den største globale utfordringen og en absolutt nødvendighet for bærekraftig utvikling. Vi anerkjenner også at økende ulikhet og utbredelsen av fattigdom i mange former og dimensjoner, herunder det økende antallet innbyggere i slumområder og uformelle bosettinger, påvirker både industriland og utviklingsland og at byers fysiske utforming, tilgjengelighet og utforming samt infrastruktur og grunnleggende tjenesteyting sammen med utviklingspolitikk kan styrke eller svekke sosial tilhørighet, likeverdighet og inkludering.
26. Vi forplikter oss til en by- og distriktsutvikling som har mennesket i sentrum, beskytter planeten og tar hensyn til alder- og kjønn, og til å realisere alle menneskerettigheter og grunnleggende friheter, noe som gjør det lettere å leve sammen, gjør slutt på alle former for diskriminering og vold, myndiggjør alle individer og lokalsamfunn og åpner for fullstendig og meningsfull deltakelse. Vi forplikter oss videre til å fremme kultur og respekt for mangfold og rettferdighet som nøkkelementer for å gjøre våre byer og bosettinger gode å bo i.
27. Vi stadfester vår forpliktelse om at ingen skal sakke akterut og forplikter oss til å fremme lik fordeling av de mulighetene og fordelene som urbanisering kan gi, og sette alle innbyggere, uavhengig av om de bor i formelle eller uformelle bosettinger, i stand til å leve anstendige, verdige og tilfredsstillende liv og til å oppnå sitt fulle menneskelige potensial.
28. Vi forplikter oss til å sikre full respekt for menneskerettigheter og human behandling av flyktninger, internt fordrevne personer og innvandrere, uavhengig av innvandrerstatus, og støtte deres vertsbyer i en ånd av internasjonalt samarbeid, samtidig som vi tar hensyn til nasjonale forhold og anerkjenner at selv om forflytninger av store folkemengder til byer fører til en rekke utfordringer, kan det også utgjøre betydelige sosiale, økonomiske og kulturelle bidrag til livet i byen. Vi forplikter oss videre til å styrke synergieffektene mellom internasjonal migrasjon og utvikling, på globalt, internasjonalt regionalt, nasjonalt, nasjonalt regionalt og lokalt nivå, ved å sørge for sikker, velordnet og forskriftsmessig innvandring gjennom en planlagt og velstyrt migrasjonspolitikk, og ved å støtte lokale myndigheter i å etablere rammeverk som legger til rette for positive bidrag fra innvandrere i byer og sterkere forbindelser mellom by og land.
29. Vi forplikter oss til å styrke samordningsrollen til nasjonale, nasjonalt regionale og lokale myndigheter, etter hva som er hensiktsmessig, og deres samarbeid med andre offentlige etater og ikke-statlige organisasjoner, når det gjelder å levere sosiale og grunnleggende tjenester til alle, herunder skape investeringer i samfunn som er svært utsatt for katastrofer knyttet til tilbakevendende og langvarige humanitære kriser. Vi forplikter oss videre til å fremme tilstrekkelige tjenester, bosted og muligheter for anstendig og produktivt arbeid for katastroferammede personer i urbane omgivelser, ved å jobbe sammen med lokalsamfunn og lokale myndigheter for å identifisere muligheter for å ta i bruk og utvikle lokale, holdbare og verdige løsninger og samtidig sikre at også berørte personer og lokalsamfunnet mottar bistand for å forhindre at utviklingen går tilbake.
30. Vi anerkjenner behovet for at myndigheter og sivilsamfunnet fortsetter å støtte robuste urbane tjenester under væpnede konflikter. Vi anerkjenner også behovet for å stadfeste full overholdelse av den humanitære folkeretten.

31. Vi forplikter oss til å fremme nasjonal, nasjonalt regional og lokal boligpolitikk som støtter den gradvise realiseringen av retten til en god bolig for alle, som en del av retten til tilstrekkelig levestandard, som bekjemper alle former for diskriminering og vold, forhindrer vilkårlige tvangsutkastelser og fokuserer på behovene til hjemløse, personer i sårbare situasjoner, lavinntektsgrupper og personer med nedsatt funksjonsevne, samtidig som den legger til rette for deltakelse og engasjement fra lokalsamfunn og relevante interessenter i planleggingen og gjennomføringen av denne politikken, herunder å støtte den sosiale boligbyggingen, i henhold til nasjonale lover og standarder.
32. Vi forplikter oss til å fremme utviklingen av boligpolitikk og -tilnærminger som er helhetlige og tilpasset alder og kjønn, som går på tvers av alle sektorer, særlig sysselsetting, utdanning, helsevesen og sektorer for sosial integrering, på alle myndighetsnivåer, som innbefatter anskaffelse av gode, rimelige, tilgjengelige, ressurseffektive, sikre, robuste, godt plasserte boliger med gode forbindelser, med særlig vekt på nærhetsfaktoren og styrkingen av fysiske forbindelser til resten av bystrukturen og omkringliggende funksjonelle områder.
33. Vi forplikter oss til å bidra til forsyning av et variert utvalg gode boligalternativer som er trygge, rimelige og tilgjengelige for ulike inntektsgrupper i samfunnet, som tar hensyn til sosioøkonomisk og kulturell integrasjon av marginaliserte grupper, hjemløse og de som er i sårbare situasjoner, og slik forhindrer segregering. Vi skal treffe positive tiltak for å bedre boforholdene til hjemløse personer med sikte på å legge til rette for deres fulle deltakelse i samfunnet og for å hindre og eliminere hjemløshet, samt bekjempe og eliminere kriminalisering av hjemløshet.
34. Vi forplikter oss til å fremme likeverdig og rimelig tilgang til bærekraftig grunnleggende fysisk og sosial infrastruktur for alle, uten diskriminering, herunder rimelige tomter med nødvendig infrastruktur, boliger, moderne og fornybar energi, trygt drikkevann og sanitærforhold, sikker, næringsrik og tilstrekkelig mat, avfallshåndtering, bærekraftig mobilitet, helsevesen og familieplanlegging, utdanning, kultur og informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Vi forplikter oss videre til å sørge for at disse tjenestene oppfyller rettighetene og behovene til kvinner, barn og ungdom, eldre mennesker og personer med funksjonsnedsettelse, innvandrere, urbefolkninger og lokalsamfunn, etter hva som er hensiktsmessig, og andre som er i sårbare situasjoner. I den forbindelse oppfordrer vi til fjerning av juridiske, institusjonelle, sosioøkonomiske og fysiske hindringer.
35. Vi forplikter oss til å fremme, på riktig forvaltningsnivå, herunder nasjonalt regionale og lokale myndigheter, økt botrygghet for alle, og anerkjenner de mange formene for å disponere bolig, og til å utvikle formålstjenlige løsninger som er alders-, kjønns- og miljøtilpassede, i henhold til gjeldende land- og eiendomsrettigheter, med særlig vekt på kvinners botrygghet som et sentralt element i styrkingen av kvinners rettigheter, herunder gjennom effektive administrative systemer.
36. Vi forplikter oss til å fremme hensiktsmessige tiltak i byer og bosettinger som bidrar til tilgjengelighet for personer med nedsatt funksjonsevne til det fysiske miljøet i byene på lik linje med andre, særlig offentlige rom, offentlig transport, boliger, utdanning og helsetjenester, og til offentlig informasjon og kommunikasjon, herunder informasjons- og kommunikasjonsteknologi og -systemer og til andre bekvemmeligheter og tjenester som er åpne for eller tilbys til publikum, både i byområder og i distriktene.
37. Vi forplikter oss til å fremme trygge, inkluderende, tilgjengelige, miljøvennlige offentlige byrom av høy kvalitet, herunder gater, fortau, sykkelveier, torg, havne/sjø-områder, hager og parker som er flerfunksjonelle områder for sosial samhandling og inkludering, helse og velvære, økonomisk utveksling og kulturuttrykk og dialog mellom et stort mangfold av mennesker og kulturer, og som er utformet og forvaltet for å sikre menneskelig utvikling, for å skape fredelige, inkluderende samfunn som fremmer deltakelse, samt for å fremme det å leve sammen, forbindelser og sosial inkludering.
38. Vi forplikter oss til bærekraftig bruk av natur- og kulturarven i byer og bosettinger, etter hva som er hensiktsmessig, både den materielle og den immaterielle, gjennom en helhetlig by- og arealpolitikk og tilstrekkelige investeringer på nasjonalt, nasjonalt regionalt og lokalt nivå, for å verne om og fremme kulturelle infrastrukturer og steder, museer, urfolks kulturer og språk samt tradisjonell kunnskap og kunst, og slik vektlegge rollen disse spiller i rehabiliteringen og revitaliseringen av byområder, og som en måte å styrke sosial deltakelse og utøvelse av statsborgerskap på.

39. Vi forplikter oss til å fremme et sikkert, sunt og helsefremmende, inkluderende og trygt miljø i byer og bosettinger, der alle kan bo og arbeide og delta i bylivet uten frykt for vold og trusler, der det tas i betraktning at kvinner og jenter, barn og ungdom og personer i sårbare situasjoner ofte er særlig berørt. Vi skal også jobbe for å eliminere skadelig praksis mot kvinner og jenter, herunder barneekteskap, tidlig ekteskap og tvangsekteskap samt kjønnslemlestelse.
40. Vi forplikter oss til å omfavne mangfoldet i byer og bosettinger for å styrke sosiale tilhørighet, interkulturell dialog og forståelse, toleranse, gjensidig respekt, likestilling mellom kjønnene, innovasjon, entreprenørskap, inkludering, identitet og trygghet, verdighet for alle mennesker samt å dyrke livskvalitet og en levende urban økonomi. Vi forplikter oss også til å treffe tiltak for å sikre at våre lokale institusjoner fremmer pluralisme og fredelig sameksistens i stadig mer heterogene og flerkulturelle samfunn.
41. Vi forplikter oss til å fremme institusjonelle, politiske, juridiske og finansielle mekanismer i byer og bosettinger for å utvide inkluderende plattformer, i tråd med nasjonal politikk, som muliggjør meningsfull deltakelse i beslutningstaking, planlegging og oppfølgingsprosesser for alle, samt økt medvirkning fra sivilsamfunn, samhandling og samskaping.
42. Vi støtter nasjonalt regionale og lokale myndigheter, etter hva som er hensiktsmessig, i å oppfylle sin nøkkelrolle når det gjelder å styrke samspillet mellom alle relevante aktører, tilby muligheter for dialog, herunder gjennom alders- og kjønnsstilpassede tilnærminger og med særlig oppmerksomhet rettet mot de potensielle bidragene fra alle samfunnslag, herunder menn og kvinner, barn og ungdom, eldre mennesker og personer med nedsatt funksjonsevne, urfolk og lokalsamfunn, flyktninger og internt fordrevne personer og innvandrere, uavhengig av innvandrersstatus, og uten diskriminering på bakgrunn av rase, religion, etnisitet eller sosioøkonomisk status.

BÆREKRAFTIG OG INKLUDERENDE URBAN VELFERD OG MULIGHETER FOR ALLE

43. Vi erkjenner at varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst med full og produktiv sysselsetting og anstendig arbeid for alle er et nøkkelelement i bærekraftig urban og territoriell utvikling, og at byer og bosettinger skal være steder med like muligheter slik at mennesker kan leve sunne, produktive, fremgangsrrike og meningsfulle liv.
44. Vi erkjenner at bymessig utbyggingsmønster, infrastruktur og bygningsutforming er blant de største pådriverne for kostnads- og ressurseffektivitet, gjennom stordriftsfordeler og fordeler ved tett bebyggelse, og ved å fremme energieffektivitet, fornybar energi, robusthet, produktivitet, miljøvern og bærekraftig vekst i den urbane økonomien.
45. Vi forplikter oss til å utvikle levende, bærekraftige og inkluderende urbane økonomier, som bygger på innenlandsk potensiale, konkurransefortrinn, kulturarv og lokale ressurser samt ressurseffektiv og robust infrastruktur, som fremmer bærekraftig og inkluderende industriell utvikling og bærekraftige mønstre for forbruk og produksjon, og som fremmer og muliggjør miljøer for forretningsdrift og innovasjon, samt levedyktighet.
46. Vi forplikter oss til å fremme den betydningen som rimelige og bærekraftige boliger og boligfinansiering, herunder bygging av boligprosjekter for vanskeligstilte, har i økonomisk utvikling og boligsektorens bidrag til å stimulere til produktivitet i andre økonomiske sektorer, ettersom vi erkjenner at boliger øker realkapitalen, inntekt, sysselsetting og sparing og kan bidra som drivkraft til bærekraftig og inkluderende økonomisk endring på nasjonalt, nasjonalt regionalt og lokalt nivå.
47. Vi forplikter oss til å treffe hensiktsmessige tiltak for å styrke nasjonale, nasjonalt regionale og lokale institusjoner for å støtte lokal økonomisk utvikling, fremme integrasjon, samarbeid, samordning og dialog på tvers av myndighetsnivåer og funksjonelle områder og relevante interessenter.
48. Vi oppfordrer til effektiv deltakelse og samarbeid mellom alle relevante interessenter, herunder lokale myndigheter, privat sektor, det sivile samfunn, kvinne- og ungdomsorganisasjoner samt de som representerer personer med nedsatt funksjonsevne, urfolk, fagfolk, akademiske institusjoner, fagforeninger, arbeidsgiverorganisasjoner, innvandrersorganisasjoner og kulturelle foreninger for å finne muligheter for urban økonomisk utvikling samt identifisere og ta tak i eksisterende og nye utfordringer.
49. Vi forplikter oss til å støtte systemer som integrerer urbane og rurale funksjoner i nasjonale og nasjonalt

regionale rammeverk for areal og bo- og bosettingsmønster som fremmer bærekraftig forvaltning og bruk av naturressurser og land, som sikrer pålitelig forsynings- og verdikjeder, som binder sammen urban og rural forsyning og etterspørsel, og som fremmer likeverdig regional utvikling innenfor det sammenhengende byland-området og opphever sosial, økonomisk og territorial avstand.

50. Vi forplikter oss til å oppmuntre til samhandling mellom by og land og forbindelser ved å styrke bærekraftig transport og mobilitet, nettverk og infrastruktur for teknologi og kommunikasjon, støttet av planleggingsverktøy basert på en helhetlig urban og regional tilnærming med sikte på å maksimere disse sektorenes potensiale når det gjelder forbedret produktivitet, sosial, økonomisk og territorial sammenheng, samt sikkerhet og miljømessig bærekraft. Dette skal omfatte forbindelse mellom byer og omkringliggende områder, bynære områder og distrikter samt bedre forbindelser mellom land og sjø, etter hva som er hensiktsmessig.
51. Vi forplikter oss til å fremme utvikling av urbane rammeverk for arealbruk, herunder byplanlegging og utformingsverktøy som støtter bærekraftig forvaltning og bruk av naturressurser og areal, hensiktsmessig kompakt og tett bebyggelse, polysentrisme og blandet bruk, gjennom fortetting eller planlagt byutvidingsstrategier, etter hva som er hensiktsmessig, for å utløse stordriftsfordeler og fordeler med tett bebyggelse, styrke matforsyning, forbedre ressurseffektiviteten, urban robusthet og miljømessig bærekraft.
52. Vi oppfordrer til strategier for utvikling av arealbruk som tar hensyn til, etter hva som er hensiktsmessig, behovet for bidra til at byvekst prioriterer byfornyelse ved å planlegge for tilgjengelig infrastruktur og tjenester med gode forbindelser, bærekraftig befolkningstetthet og kompakt byplanlegging og integrasjon av nye nabolag i bystrukturen, som forhindrer byspredning og marginalisering.
53. Vi forplikter oss til å fremme trygge, inkluderende, tilgjengelige, miljøvennlige offentlige rom av høy kvalitet som drivkrefter for sosial og økonomisk utvikling, og som på en bærekraftig måte utnytter sitt potensiale til å skape økt sosial og økonomisk verdi, herunder eiendomsverdi, og til å legge til rette for forretningsliv, offentlige og private investeringer og inntektsmuligheter for alle.
54. Vi forplikter oss til å skape og bruke fornybar og rimelig energi og transportinfrastruktur og -tjenester som er bærekraftige og effektive, når det er mulig, slik at fordelene med gode forbindelser utnyttes og de økonomiske og miljømessige kostnadene samt helsekostnadene ved ineffektiv mobilitet, overbelastning, luftforurensning, urban varmeøyeffekt og støy reduseres. Vi forplikter oss også til å rette spesiell oppmerksomhet mot energi- og transportbehovene til alle mennesker, særlig de fattige og de som bor i uformelle bosettinger. Vi merker oss også at reduksjon i kostnadene for fornybar energi gir byer og bosettinger et effektivt verktøy for å redusere energikostnader.
55. Vi forplikter oss til å fremme sunne og helsefremmende samfunn ved å fremme tilgang til tilstrekkelige og inkluderende offentlige tjenester av høy kvalitet, et rent miljø der det tas hensyn til retningslinjer for luftkvalitet, herunder de som er utarbeidet av Verdens helseorganisasjon (WHO), sosial infrastruktur og sosiale fasiliteter, slik som helsetjenester, herunder universell tilgang til seksualrelaterte og reproduktive helsetjenester for å redusere spedbarns- og barseldødelighet.
56. Vi forplikter oss til å øke økonomisk produktivitet, etter hva som er hensiktsmessig, ved å gi arbeidsstyrken tilgang til inntektsmuligheter, kunnskap, ferdigheter og utdanningsfasiliteter som bidrar til en innovativ og konkurransedyktig urban økonomi. Vi forplikter oss også til å øke økonomisk produktivitet gjennom å fremme full og produktiv sysselsetting, anstendig arbeid og inntektsmuligheter i byer og bosettinger.
57. Vi forplikter oss til å fremme, etter hva som er hensiktsmessig, full og produktiv sysselsetting, anstendig arbeid for alle og inntektsmuligheter i byer og bosettinger, med spesiell oppmerksomhet på behovene og potensialet til kvinner, unge, mennesker med nedsatt funksjonsevne, urfolk og lokalsamfunn, flyktninger, internt fordrevne og innvandrere, særlig de fattigste og de som er i sårbare situasjoner, og til å fremme ikke-diskriminerende tilgang til lovlige inntektsmuligheter.

58. Vi forplikter oss til å fremme et utviklende, rettferdig og ansvarlig forretningsmiljø, basert på prinsippene om bærekraftig miljø og inkluderende velstand, som fremmer investeringer, innovasjon og entreprenørskap. Vi forplikter oss også til å bekjempe de utfordringene lokalt næringsliv står overfor, gjennom å støtte mikrobedrifter, små og mellomstore bedrifter og kooperativer gjennom hele verdikjeden, særlig bedrifter og foretak innen sosial og solidarisk økonomi, som opererer både i formelle og uformelle økonomier.
59. Vi forplikter oss til å anerkjenne bidrag til de urbane økonomiene fra fattige sysselsatt i den uformelle økonomien, særlig kvinner, herunder ubetalte, lokale arbeidere og arbeidsinnvandrere, nasjonale forhold tatt i betraktning. Deres inntekter, arbeidsforhold og inntektssikkerhet, juridiske og sosiale beskyttelse, tilgang til ferdigheter, eiendeler og andre støttetjenester og innflytelse og representasjon bør styrkes. En gradvis overføring av arbeidere og økonomiske virksomheter til den formelle økonomien skal utvikles ved å ta i bruk en balansert tilnærming som kombinerer insentiver og tiltak for regelsamsvar, samtidig som bevaring og forbedring av eksisterende inntektsgrunnlag understøttes. Vi skal ta hensyn til spesifikke forhold, lovverk, politikk, praksis og prioriteringer i de enkelte land i overgangen til den formelle økonomien.
60. Vi forplikter oss til å opprettholde og støtte urbane økonomier i den gradvise overgangen til høyere produktivitet gjennom sektorer med høy verditilvekst, som fremmer diversifisering, teknologisk oppgradering, forskning og innovasjon, herunder opprettelse av gode, anstendige og produktive jobber, herunder gjennom å fremme kulturelle og kreative industrier, bærekraftig turisme, utøvende kunst og bevaring av kulturarv med mer.
61. Vi forplikter oss til å utnytte det demografiske overskuddet i byene, etter hva som er hensiktsmessig, og til å fremme unges tilgang til utdanning, utvikling av ferdigheter og arbeid for å oppnå økt produktivitet og felles velstand i byer og bosettinger. Jenter og gutter, unge kvinner og unge menn er viktige katalysatorer for endring når det gjelder å skape en bedre fremtid og, når de er gitt muligheten, har de et stort potensiale de kan gjøre gjeldende på vegne av seg selv og sine lokalsamfunn. Å sikre at de får flere og bedre muligheter for meningsfull deltakelse vil være avgjørende for gjennomføringen av den nye urbane agendaen.
62. Vi forplikter oss til å ta opp de sosiale, økonomiske og arealmessige konsekvensene ved en aldrende befolkning, etter hva som er hensiktsmessig, og utnytte aldersfaktoren som en mulighet for nye anstendige arbeidsplasser og vedvarende, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, som samtidig forbedrer livskvaliteten til befolkningen som bor i byene.

BÆREKRAFTIG OG ROBUST BYUTVIKLING

63. Vi erkjenner at byer og bosettinger står overfor nye trusler knyttet til forbruks- og produksjonsmønstre som ikke er bærekraftige, tap av biologisk mangfold, press på økosystemer, forurensning og natur- og menneskeskapt katastrofer, klimaendringer og tilhørende risiko, som undergraver arbeidet for å få slutt på fattigdom i alle dens former og dimensjoner og for å oppnå en bærekraftig utvikling. Gitt de demografiske trendene i byene og byenes sentrale rolle i den globale økonomien når det gjelder motvirkning av og tilpassing til klimaendringer og bruk av ressurser og økosystemer, har måten byene er planlagt, finansiert, utviklet, bygget, styrt og forvaltet på en direkte innvirkning på bærekraftighet og robusthet langt utover bygrensene.
64. Vi erkjenner også at urbane sentre over hele verden, særlig i utviklingsland, ofte har egenskaper som gjør dem og innbyggerne særlig sårbare for de negative virkningene av klimaendringer og andre naturlige og menneskeskapt farer, som blant annet jordskjelv, ekstremvær, flom, innsynkning, stormer, herunder støv og sandstormer, hetebølger, vannmangel, tørke, vann- og luftforurensning, smittebærende sykdommer og havstigning, som særlig berører kystområder, deltaområder og små utviklingsøyer.
65. Vi forplikter oss til å legge til rette for bærekraftig forvaltning av naturressurser i byer og bosettinger på en måte som beskytter og forbedrer det urbane økosystemet og miljøtjenester, reduserer utslipp av drivhusgasser og luftforurensning og fremmer katastrofeforebygging og katastrofehåndtering gjennom å støtte utvikling av strategier for forebygging og håndtering av naturlige og menneskeskapt katastrofer og farer, herunder risikonivåstandarder, samtidig som vi legger til rette for bærekraftig økonomisk utvikling og alle menneskers velvære og livskvalitet gjennom miljømessig sunn urban og territoriell planlegging, infrastruktur og tilgang på grunnleggende tjenester.
66. Vi forplikter oss til å bruke en smart by-tilnærming, som gjør bruk av muligheter fra digitalisering, ren energi og teknologi, samt innovativ transportteknologi, og slik gir innbyggerne mulighet til å ta mer miljøvennlige valg

og sette fart i bærekraftig økonomisk utvikling og åpne for at byer kan forbedre tjenestetilbudet.

67. Vi forplikter oss til å fremme etablering og vedlikehold av godt sammenhengende og veldistribuerte nettverk av åpne, flerfunksjonelle, trygge, inkluderende, tilgjengelige, grønne offentlige rom av høy kvalitet for å forbedre byers robusthet mot katastrofer og klimaendringer, som reduserer risiko for flom, tørke og hetebølger, forbedrer matsikkerheten og ernæring, fysisk og mental helse, luftkvalitet i boliger og omkringliggende områder, reduserer støy og fremmer attraktive og levelige byer og bosettinger og urbane landskap, og som prioriterer bevaring av stedegne arter.
68. Vi forplikter oss til å være særlig oppmerksomme på elvemunninger, kystområder og andre miljø sensitive områder i byer ved å fremheve disse områdenes sentrale betydning som leverandører av betydelige ressurser for transport, matsikkerhet, økonomisk velferd, økosystemtjenester og robusthet, og ved å integrere passende verktøy for å ta hensyn til disse områdene i bærekraftig utvikling og planlegging i og utenfor byer.
69. Vi forplikter oss til å bevare og fremme den økologiske og sosiale funksjonen til landområder, herunder kystområder, med byer og bosettinger, og fremme økosystembaserte løsninger for å sikre bærekraftige mønstre for forbruk og produksjon, slik at økosystemets evne til å reprodusere seg selv ikke overskrides. Vi forplikter oss også til å fremme bærekraftig arealbruk, som kombinerer byutvidelser med tilstrekkelig tetthet og kompaktet til å forhindre og begrense byvekst, samt hindre unødvendig endring av arealbruk og tap av produktive landområder og utsatte og viktige økosystemer.
70. Vi forplikter oss til å støtte lokal forsyning av varer og grunnleggende tjenester og slik utnytte nærheten til ressursene, ettersom vi erkjenner at sterk avhengighet av fjerntliggende kilder til energi, vann, mat og materialer kan føre til bærekraftutfordringer, herunder sårbare tjenesteleveranser, og at lokal forsyning kan gi innbyggere bedre tilgang til ressurser.
71. Vi forplikter oss til å styrke den bærekraftige håndteringen av ressurser, herunder land, vann (hav, sjøer og ferskvann), energi, materialer, skog og mat, med særlig vekt på miljømessig forsvarlig forvaltning og minimering av alt avfall, farlige kjemikalier, herunder luftforurensende stoffer og kortlevde klimadrivere, klimagasser og støy, på en måte som tar hensyn til forbindelser mellom by og land og funksjonell forsyning og verdikjeder i forhold til miljøbelastning og bærekraft, og der det siktes mot en overgang til en sirkulær økonomi, samtidig som det legges til rette for bevaring av økosystem, fornyelse, gjenoppretting og robusthet i møte med nye og kommende utfordringer.
72. Vi forplikter oss til langsiktige prosesser for urban og territoriell planlegging og arealutvikling som inkluderer helhetlig planlegging og forvaltning av vannressurser, og som tar hensyn til sammenhengen mellom by og land på lokalt og territorielt nivå, og som innbefatter deltakelse fra relevante aktører og lokalsamfunn.
73. Vi forplikter oss til å fremme bevaring og bærekraftig bruk av vann ved å rehabilitere vannressurser i byer, bynære områder og i distriktene, redusere og behandle avløpsvann, minimere vanntap, fremme gjenbruk av vann og øke vannoppbevaring, -opptakelse og -oppfyllelse, og ta hensyn til vannets kretsløp.
74. Vi forplikter oss til å fremme miljømessig forsvarlig avfallshåndtering og redusere avfallsproduksjonen ved å redusere, gjenbruke og resirkulere avfall, minimere bruk av fyllplasser og omdanne avfall til energi når avfallet ikke kan resirkuleres, eller når det gir best miljøresultat. Vi forplikter oss videre til å redusere havforurensning gjennom bedre håndtering av avfall og avløpsvann i kystområder.
75. Vi forplikter oss til å oppmuntre nasjonale, nasjonalt regionale og lokale myndigheter, etter hva som er hensiktsmessig, til å utvikle bærekraftig, fornybar og rimelig energi, energieffektive bygninger og byggemetoder og til å fremme energibevaring og -effektivitet, noe som er avgjørende for å redusere utslipp av klimagasser og sot, sikre bærekraftige mønstre for forbruk og produksjon og bidra til å lage nye, anstendige arbeidsplasser, forbedre folkehelsen og redusere energikostnadene.
76. Vi forplikter oss til å gjøre bærekraftig bruk av naturressurser og fokusere på effektiv bruk av råmaterialer og byggematerialer som betong, metaller, tre, mineraler og jord, og etablere sikre anlegg for gjenvinning av materialer og resirkulering, og fremme utvikling av bærekraftige og robuste bygninger, ved å prioritere bruk av lokale, giftfrie og resirkulerte materialer og blyfri maling og overflatebehandlinger.
77. Vi forplikter oss til å styrke byenes og bosettingenes robusthet, herunder gjennom utvikling av infrastruktur og arealplanlegging av høy kvalitet, ved å ta i bruk og innføre politikk, planer som er helhetlige og alders- og kjønnsstilpassede samt økosystembaserte tilnærminger i overensstemmelse med 2015–2030-rammeverket for

katastroforebygging, ved systematisk integrasjon av helhetlig og databasert katastroforebygging og katastrofehandtering på alle nivåer, som reduserer sårbarheter og risiko, særlig i risikoutsatte områder med formelle og uformelle bosettinger, herunder slumområder, ved å sette husholdninger, lokalsamfunn, institusjoner og tjenester i stand til å forberede seg på, tilpasse seg og raskt restitueres etter skade, herunder sjokk eller latent stress. Vi skal fremme utvikling av infrastruktur som er robust og ressurseffektiv og som vil redusere risikoene og virkningene ved katastrofer, herunder rehabilitering og oppgradering av slumområder og uformelle bosettinger. Vi skal også fremme tiltak for å styrke og utstyre alle risikoboliger, herunder i slumområder og uformelle bosettinger, for å gjøre dem robuste overfor katastrofer i samarbeid med lokale myndigheter og interessenter.

78. Vi forplikter oss til å støtte en endring fra reaktive til mer proaktive risikobaserte tilnærminger som omfatter alle farer og hele samfunnet, for eksempel øke den allmenne bevisstheten om risiko og fremme forebyggende investeringer for å hindre risiko og skape robusthet, og samtidig sikre rettidig og effektiv lokal respons for å oppfylle de umiddelbare behovene til innbyggere som er berørt av naturlige og menneskeskapt katastrofer og konflikter. Dette bør omfatte integreringen av prinsippene «Build Back Better» ('bygg opp igjen bedre') i gjenoppbyggingsprosessen etter katastrofer for å integrere robust bygging, miljømessige og arealmessige tiltak og erfaringer fra tidligere katastrofer og nye risikoer i fremtidig planlegging.
79. Vi forplikter oss til å fremme internasjonale, nasjonale, nasjonalt regionale og lokale klimatilpassing, herunder tilpassing til og reduksjon av klimaendringer og støtte byer og bosettinger, deres innbyggere og alle lokale interessenter i å spille en viktig rolle i gjennomføringen. Vi forplikter oss videre til å støtte oppbygging av robusthet og reduksjon av utslipp av klimagasser fra alle relevante sektorer. Slike tiltak skal være i samsvar med målene i Paris-avtalen vedtatt under FNs klimakonvensjon, herunder å holde økningen i den globale gjennomsnittstemperaturen på godt under 2 grader celsius over førindustrielt nivå, og fortsette arbeidet med å begrense temperaturøkningen til 1,5 grader celsius over førindustrielt nivå.
80. Vi forplikter oss til å støtte den langsiktige til mellomlangsigte planprosessen for klimatilpassing, samt vurderinger av klimasårbarhet på bynivå og konsekvensutredninger som grunnlag for planer for tilpassing, retningslinjer, programmer og tiltak som skaper robuste byer for sine innbyggere, herunder gjennom bruk av økosystembasert tilpassing.

B.EFFEKTIV GJENNOMFØRING

81. Vi erkjenner at gjennomføringen av forpliktelsene om endring beskrevet i den nye urbane agendaen vil kreve et politisk rammeverk på nasjonalt, nasjonalt regionalt og lokalt nivå, som innehar deltakerorientert planlegging, og styring av urban arealutvikling og effektive verktøy for gjennomføring, supplert av internasjonalt samarbeid samt arbeid for kapasitetsutvikling, herunder deling av beste praksis, politikk og programmer mellom myndigheter på alle nivåer.
82. Vi inviterer internasjonale og regionale organisasjoner og organer, herunder dem som tilhører FN-systemet og multilaterale miljøavtaler, utviklingspartnere, internasjonale og multinasjonale finansinstitusjoner, regionale utviklingsbanker, privat sektor og andre interessenter, til å forbedre samordning av strategier og programmer for by- og distriktsutvikling, slik at det brukes en helhetlig tilnærming til bærekraftig urbanisering, som fører til en systematisk implementering av den nye urbane agendaen.
83. I den forbindelse understreker vi behovet for å forbedre FNs systemomfattende samhandling og sammenheng på området for bærekraftig byutvikling, innenfor rammen av en systemomfattende gjennomføring og rapportering av strategisk planlegging, slik det understrekes i 2030-agendaen for bærekraftig utvikling nr. 88.
84. Vi oppfordrer på det sterkeste stater til å avstå fra å utbre og ta i bruk eventuelle unilaterale økonomiske, finansielle eller handelsmessige tiltak som ikke er i overensstemmelse med folkeretten og FN-pakten, og som er til hinder for full oppnåelse av økonomisk og sosial utvikling, særlig i utviklingsland.

BYGGE URBAN STYRINGSSTRUKTUR: ETABLERE ET STØTTENDE RAMMEVERK

85. Vi erkjenner prinsippene og strategiene som finnes i de internasjonale retningslinjene for desentralisering og tilgang til grunnleggende tjenester for alle, vedtatt av styringsorganet for FN Habitat i 2007.
86. Vi skal forankre en effektiv gjennomføring av den nye urbane agendaen i en helhetlig, gjennomførbar og

deltakerorientert urban politikk, etter hva som er hensiktsmessig, for systematisk å gjennomføre bærekraftig urban og territoriell utvikling som en del av helhetlige utviklingsstrategier og planer, støttet, etter hva som er hensiktsmessig, av nasjonale, nasjonalt regionale og lokale institusjonelle og forskriftsmessige rammeverk, og sikre at de er hensiktsmessig forbundet til åpne og ansvarlige finansmekanismer.

87. Vi skal fremme sterkere samordning og samarbeid mellom nasjonale, nasjonalt regionale og lokale myndigheter, herunder gjennom konsultasjonsmekanismer på flere nivåer, og ved tydelig å definere respektive kompetanse, verktøy og ressurser for hvert myndighetsnivå.
88. Vi skal sørge for sammenheng mellom mål og sektorpolitiske tiltak, blant annet distriktsutvikling, arealbruk, matsikkerhet og ernæring, forvaltning av naturressurser, forsyning av offentlige tjenester, vann og avløp, helse, miljø, energi, bolig- og mobilitetspolitikk på forskjellige nivåer og skalaer av politisk administrasjon, på tvers av administrative grenser, og ta hensyn til hensiktsmessige funksjonelle områder med sikte på å styrke helhetlige tilnæringer til urbanisering og gjennomføre helhetlige urbane og territoriale planleggingsstrategier som tar hensyn til disse.
89. Vi skal treffe tiltak for å etablere juridiske og politiske rammeverk, basert på prinsippene om likestilling og ikke-diskriminering, for bedre å legge til rette for at gjeldende myndigheter effektivt kan implementere nasjonal urban politikk, etter hva som er hensiktsmessig, og gi dem myndighet som beslutningstakere, og sikre hensiktsmessig skattemessig, politisk og administrativ desentralisering basert på subsidiaritetsprinsippet.
90. Vi skal, i overensstemmelse med nasjonal lovgivning, støtte en styrking av regionale og lokale myndigheters kapasitet til å gjennomføre effektive lokal styring og styring av storbyområder på flere nivåer, på tvers av administrative grenser og på grunnlag av funksjonelle regioner, som sikrer deltakelse fra nasjonalt regionale og lokale myndigheter i beslutningstaking, som arbeider for å gi dem nødvendig myndighet og ressurser til å håndtere kritiske urbane, storbymessige og territoriale saker. Vi skal fremme styring av storbyområder som er helhetlig og omfatter juridiske rammeverk og pålitelige finansieringsmekanismer, herunder bærekraftig gjeldsstyring, etter hva som er hensiktsmessig. Vi skal treffe tiltak for å fremme effektiv og fullstendig deltakelse fra kvinner og like rettigheter på alle områder og ledelse på alle beslutningsnivåer, herunder i lokale styringsorganer.
91. Vi skal støtte lokale myndigheter i fastsettelsen av egne strukturer for administrasjon og styring, i tråd med nasjonal lovgivning og politikk, etter hva som er hensiktsmessig, for å tilpasse til lokale behov. Vi skal oppmuntre hensiktsmessige regulatoriske rammeverk og støtte lokale myndigheter med hensyn til partnerskap med lokalsamfunn, sivilsamfunn og privat sektor for å utvikle og styre grunnleggende tjenester og infrastruktur som sikrer at allmennhetens interesse ivaretas, og at konsise mål, ansvarsområder og ansvarlighetsmekanismer er klart definert.
92. Vi skal fremme medvirkningsprosesser på alle nivåer i politikktutforming og planlegging som tar hensyn til alder og kjønn, fra konseptutvikling til utforming, budsjettering, gjennomføring og evaluering, basert på nye former for direkte partnerskap mellom myndigheter på alle nivåer og sivilsamfunnet, herunder gjennom bredt funderte og ressursrike permanente mekanismer og plattformen for samarbeid og konsultasjon som er åpne for alle, ved bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi og tilgjengelige dataløsninger.

PLANLEGGING OG STYRING AV BYUTVIKLING

93. Vi erkjenner prinsippene og strategiene for urban og territoriell planlegging i de internasjonale retningslinjene for urban og territoriell planlegging, vedtatt av styringsorganet til FN Habitat i det 25. rådsmøte i april 2015.
94. Vi skal implementere helhetlig planlegging som tar sikte på å balansere kortsiktige behov med langsiktig ønskede resultater fra en konkurransedyktig økonomi, høy livskvalitet og bærekraftig miljø. Vi skal også bestrebe oss på å skape fleksibilitet i planene med sikte på tilpassing til endrede sosiale og økonomiske vilkår over tid. Vi skal gjennomføre og systematisk evaluere disse planene, samtidig som vi bestreber oss på å utnytte teknologiske innovasjoner og bidra til bedre levevilkår.
95. Vi skal støtte innføringen av politikk og planer for territoriell utvikling som er helhetlige, polysentriske og balanserte, som oppmuntrer til samarbeid og gjensidig støtte mellom byer og bosettinger av ulik størrelse, styrker rollen til små og mellomstore byer når det gjelder å bedre matsikkerhet og ernæringssystemer, gir tilgang til bærekraftige, rimelige, tilstrekkelige, robuste og sikre boliger, infrastruktur og tjenester, og legger til rette for effektive handelsforbindelser i det sammenhengende by-land-området, slik at småbønder og fiskere

har forbindelser til lokale, nasjonalt regionale, nasjonale, internasjonalt regionale og globale verdikjeder og markeder. Vi skal også støtte urbant landbruk samt ansvarlig, lokalt og bærekraftig forbruk og produksjon, i tillegg til sosial samhandling gjennom å legge til rette for tilgjengelige nettverk for lokale markeder og handel som en mulighet til å bidra til bærekraftighet og matsikkerhet.

96. Vi skal oppmuntre til å gjennomføre bærekraftig urban og territoriell planlegging, herunder planer for byregioner og storbyområder, for å fremme synergieffekter og samhandling mellom urbane områder av alle størrelser og tilhørende bynære områder og omkringliggende distrikter, på tvers av administrative grenser, og støtte utviklingen av bærekraftig regionale infrastrukturprosjekter som stimulerer til bærekraftig økonomisk produktivitet, fremmer likestilt vekst av regioner innenfor det sammenhengende by-land-området. I den forbindelse vil vi fremme partnerskap mellom by og land og interkommunalt samarbeid basert på funksjonelle arealer og byområder som effektive virkemidler for å utføre administrative oppgaver i kommuner og storbyer, levere offentlige tjenester og fremme både lokal og regional utvikling.
97. Vi skal fremme planlagte byutvidelser, fortettinger, prioritering av fornyelse, gjenskaping og ombygging av byområder, etter hva som er hensiktsmessig, herunder oppgradering av slumområder og uformelle bosettinger, levere bygninger og offentlige rom av høy kvalitet, fremme helhetlige og deltakerorienterte tilnærminger som involverer alle relevante interessenter og innbyggere, unngå romlig og sosioøkonomisk segregering og gentrifisering, og samtidig bevare kulturarv og forhindre og begrense byspredning.
98. Vi skal fremme helhetlig urban og territoriell planlegging, herunder planlagte urbane utvidelser basert på prinsippene om rettferdig, effektiv og bærekraftig bruk av land- og naturressurser, kompakthet, polysentrisme, hensiktsmessig tetthet og forbindelser, flerbruk av områder samt blandet sosial og økonomisk bruk i bebygde områder, for å forhindre byspredning, redusere mobilitetsutfordringer og -behov samt tjenestekostnader per innbygger, og utnytte tetthet og stordriftsfordeler og fordeler ved tett bebyggelse, etter hva som er hensiktsmessig.
99. Vi skal støtte gjennomføringen av strategier for urban planlegging, etter hva som er hensiktsmessig, som legger til rette for sosialt mangfold gjennom forsyning av rimelige boliger med tilgang til grunnleggende tjenester av høy kvalitet og offentlige rom for alle, og slik forbedre sikkerheten, fremme samhandling mellom sosiale lag og generasjoner og verdsettelse av mangfold. Vi skal treffe tiltak for å inkludere tilstrekkelig opplæring og støtte for fagpersoner som driver tjenestelevering, og lokalsamfunn i områder berørt av urban vold.
100. Vi skal bidra til godt utformede nettverk av trygge, tilgjengelige offentlige rom og gater av høy kvalitet som er inkluderende for alle innbyggere, frie for kriminalitet og vold, herunder seksuell trakassering og kjønnsbasert vold, som tar i betraktning menneskelig dimensjoner og tiltak som legger til rette for best mulig kommersiell bruk av etasjer på gateplan, som fremmer lokale markeder og handel, både formell og uformell, samt ideelle initiativer i lokalsamfunnet, som bringer mennesker inn i offentlige rom og fremmer muligheten til å gå og sykle for forbedring av helse og velvære.
101. Vi skal innlemme katastroforebygging og tilpassing til og motvirkning av klimaendringer i alders- og kjønnsstilpassede urbane og territoriale utviklings- og planleggingsprosesser, herunder utslipp av klimagasser, robust og klimaeffektiv utforming av uterom, bygninger og konstruksjoner, tjenester og infrastruktur og naturbaserte løsninger; fremme samarbeid og samordning på tvers av sektorer samt øke lokale myndigheters kapasitet til å utvikle og gjennomføre katastroforebygging og handlingsplaner, slik som risikovurderinger i områder for eksisterende og fremtidige offentlige anlegg, og utforme adekvate beredskaps- og evakueringsplaner.
102. Vi skal bestrebe oss på å forbedre kapasiteten for urban planlegging og utforming og sørge for opplæring av urbane planleggere på nasjonalt, nasjonalt regionalt og lokalt nivå.
103. Vi skal integrere helhetlige tiltak for urban sikkerhet og forebygging av kriminalitet og vold, herunder terrorisme og voldelig ekstremisme som oppmuntrer til terrorisme, involvere relevante lokalsamfunn og ikke-statlige aktører, etter hva som er hensiktsmessig, i å utvikle urbane strategier og initiativer, herunder å ta hensyn til slumområder og uformelle bosettinger, samt sårbarhetsfaktorer og kulturelle faktorer i utviklingen av offentlig sikkerhet og politikk for forebygging av kriminalitet og vold, herunder forebygge og motvirke stigmatisering av bestemte grupper som i seg selv kan bety en større sikkerhetstrussel.
104. Vi skal fremme etterlevelse av lovpålagte krav gjennom sterke, inkluderende rammeverk for styring og ansvarlige institusjoner som tar seg av arealregistrering og styring, ved å bruke en åpen og bærekraftig

forvaltning og bruk av arealer, eiendomsregistrering og et sunt økonomisk system. Vi skal støtte lokale myndigheter og relevante interessenter gjennom en rekke mekanismer i utvikling og bruk av grunnleggende arealoversiktinformasjon, slik som en matrikkel, vurderings- og risikokart samt prisregistre for tomter/eiendom og boliger for å skape oppdaterte, pålitelige og disaggregerte data av høy kvalitet etter inntekt, kjønn, alder, rase, etnisitet, innvanderstatus, funksjonsnedsettelse, geografisk plassering og andre egenskaper som er relevante i en nasjonal kontekst, og som er nødvendige for å vurdere endringer i tomteverdier, og samtidig sikre at disse opplysningene ikke blir brukt til en diskriminerende politikk for arealbruk.

105. Vi skal fremme gradvis realisering av retten til passende bolig, som en del av retten til en tilstrekkelig levestandard. Vi skal utvikle og gjennomføre boligpolitikk på alle nivåer, som har medvirkning i sin planlegging og bruk av nærhetsprinsippet, etter hva som er hensiktsmessig, med sikte på å sikre sammenheng mellom nasjonale, nasjonalt regionale og lokale utviklingsstrategier, arealpolitikk og boligtilbud.
106. Vi skal fremme en boligpolitikk som er basert på prinsipper om sosial inkludering, økonomisk effektivitet og miljøvern. Vi skal støtte effektiv bruk av offentlige ressurser for rimelige og bærekraftige boliger, herunder tomter i sentrale og etablerte områder av byer med tilstrekkelig infrastruktur og fremme utvikling av variert befolkningssammensetning med hensyn til inntekt for å fremme sosial inkludering og samhold.
107. Vi skal fremme politikk, verktøy, mekanismer og finansieringsmodeller som fremmer tilgang til et bredt utvalg rimelige, bærekraftige boliger, herunder leie og andre disponeringsformer, samt samarbeidsløsninger slik som boligkooperativer, eiendom disponert av lokalsamfunn og andre felles disponeringsformer, som vil imøtekomme behovet til personer og lokalsamfunn, med sikte på å bedre boligtilbudet, særlig for lavinntektsgrupper og bekjempe segregering og vilkårlige tvangsutkastelser og tvangsflyttinger, for å gi verdig og tilstrekkelig fornyet tildeling. Dette skal omfatte støtte til trinnvise bolig- og selvbyggingsordninger, med særlig vekt på oppgraderingsprogrammer for slumområder og uformelle bosettinger.
108. Vi skal støtte utviklingen av boligpolitikk som fremmer lokale helhetlige boligtilnærminger ved å se på de sterke forbindelsene mellom utdanning, arbeid, bolig og helse, for å forebygge ekskludering og segregering. Videre forplikter vi oss til å bekjempe bostedsløshet samt å bekjempe og eliminere kriminalisering av bostedsløshet gjennom dedikert politikk og målrettede aktive inkluderingsstrategier, slik som omfattende, inkluderende og bærekraftige 'bolig-først'-programmer.
109. Vi skal vurdere å øke finansielle og menneskelige ressurser til, etter hva som er hensiktsmessig, oppgradering og, i den grad det er mulig, forhindre slum og uformelle bosettinger i fordelingen av finansielle og menneskelige ressurser med strategier som går utover fysiske og miljømessige forbedringer for å sikre at slumområder og uformelle bosettinger integreres i byens sosiale, økonomiske, kulturelle og politiske dimensjon. Disse strategiene bør omfatte, etter hva som er hensiktsmessig, tilgang til bærekraftige, gode, sikre og rimelige boliger; grunnleggende og sosiale tjenester; trygge, inkluderende, tilgjengelige, grønne offentlige uterom av høy kvalitet; og de bør fremme juridisk sikkerhet for leietakere samt juridisk regulering av leiemarkedet og tiltak for megling og bekjempelse av konflikter.
110. Vi skal støtte tiltak for å definere og styrke inkluderende og transparente overvåkingssystemer for å redusere andelen av mennesker som bor i slumområder og uformelle bosettinger og ta hensyn til erfaringene fra tidligere arbeid for å forbedre leveforholdene for beboere i slumområder og uformelle bosettinger.
111. Vi skal fremme utvikling av god og lovhjemlet regulering av boligsektoren, herunder, etter hva som er hensiktsmessig, tilpasningsdyktige byggeforskrifter, standarder, utbyggingstillatelser, vedtekter og forskrifter for arealbruk, reguleringsbestemmelser; bekjempe og forhindre spekulasjon, tvangsflytting, hjemløshet og vilkårlige tvangsutkastelser og sørge for bærekraftighet, kvalitet, rimelige priser, helse, sikkerhet, tilgjengelighet, energi- og ressurseffektivitet og robusthet. Vi skal også fremme differensiert analyse av boligtilbud og etterspørsel basert på aktuelle og pålitelige disaggregerte data av høy kvalitet på nasjonalt, nasjonalt regionalt og lokalt nivå, som tar i betraktning spesifikke sosiale, økonomiske, miljømessige og kulturelle forhold.
112. Vi skal fremme implementering av bærekraftige byutviklingsprogrammer med strategier som har boliger og menneskers behov i sentrum og som prioriterer boligplaner som legger til rette for boliger som er bærekraftig lokalisert (sentrumsnært) og fordelt for å unngå isolerte masseutbygginger av boliger i perifere områder avskåret fra urbane systemer, uavhengig av de sosiale og økonomiske segmentene de er utviklet for, og tilby løsninger på boligbehovene til lavinntektsgrupper.
113. Vi skal treffe tiltak for å forbedre veisikkerhet og integrere veisikkerhet i mer bærekraftig planlegging og design

av infrastruktur for mobilitet og transport. I kombinasjon med opplysningstiltak skal vi fremme den sikre systemtilnærmingen som det oppfordres til i FNs tiår for veisikkerhet (United Nations Decade of Action for Road Safety), med særlig vekt på kvinner og jenters behov samt barn og unge, eldre og personer med funksjonsnedsettelse og de i sårbare situasjoner. Vi skal arbeide for å vedta, gjennomføre og håndheve retningslinjer og tiltak for å aktivt beskytte og fremme sikkerhet for forgjengere og syklister, med sikte på bredere helseeffekter, særlig bekjempelse av skader og ikke-overførbare sykdommer, og vi skal jobbe for å utvikle og gjennomføre omfattende lovgivning og retningslinjer for motorsykkelsikkerhet, tatt i betraktning det uforholdsmessige høye og økende antallet motorsykkeldødsfall og skader globalt, særlig i utviklingsland. Vi skal prioritere sikker og helsefremmende skolevei for alle barn.

- 114.** Vi skal jobbe for at alle får tilgang til trygge, rimelige, tilgjengelig og bærekraftige urbane mobilitets- og transportsystemer til lands og til vanns tilpasset alder og kjønn og slik åpne for meningsfull deltakelse i sosiale og økonomiske aktiviteter i byer og bosettinger, gjennom å innlemme transport- og mobilitetsplaner i helhetlige urbane og regionale planer og fremme en bredt tilbud av transport- og mobilitetsalternativer, særlig gjennom å støtte:
- (a) en betydelig økning i tilgjengelig, sikker, effektiv, rimelig og bærekraftig infrastruktur for offentlig transport samt ikke-motoriserte alternativer, slik som å gå og sykle, og prioritere disse fremfor privat motorisert transport
 - (b) rettferdig areal- og transportplanlegging som sikrer bolig-, arbeidsplass-, barnehage- og skoleutbygging som gir minimalt avstand til offentlig transport mellom disse, som minimerer tvangsflytting, særlig av fattige, og som legger til rette for rimelige boliger for ulike inntektsgrupper og bidrar til en blanding av jobber og tjenestetilbud (Transit-Oriented Development, TOD)
 - (c) bedre og samordnet areal- og transportplanlegging, som leder til en reduksjon av reise- og transportbehov, øker forbindelsen mellom byer, bynære områder og distriktene, herunder planlegging av vannveier og transport og mobilitet, særlig for små øystater som er utviklingsland og kystbyer
 - (d) planleggings- og logistikkonsepter for godstransport i byene som åpner for effektiv tilgang til produkter og tjenester, minimerer belastningen på miljøet og livskvaliteten i byene og maksimerer bidraget til varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst.
- 115.** Vi skal treffe tiltak for å utvikle mekanismer og felles rammeverk på nasjonalt, nasjonalt regionalt og lokalt nivå for å evaluere de mer generelle fordelene ved transportordninger for byer og storbyer, herunder virkningene på miljø, økonomi, sosial tilhørighet, livskvalitet, tilgjengelighet, veisikkerhet, folkehelse og klimaendringstiltak med mer.
- 116.** Vi skal støtte utviklingen av disse mekanismene og rammeverkene på grunnlag av en bærekraftig nasjonal politikk for urban transport og mobilitet, for bærekraftig, åpen og transparent anskaffelse og regulering av transport- og mobilitetstjenester i byer og storbyer, herunder ny teknologi som muliggjør felles mobilitetstjenester, samt utviklingen av tydelige, transparente og ansvarlige kontrakter mellom lokale myndigheter og leverandører av transport- og mobilitetstjenester, herunder innen datastyring, som ytterligere sikrer offentlige interesser, verner individets rett til privatliv og fastsetter gjensidige forpliktelser.
- 117.** Vi skal støtte bedre samordning mellom de avdelingene som arbeider med transportplanlegging og avdelingene for by og areal planlegging, i gjensidig forståelse av rammeverk for planlegging og politikk på nasjonale, nasjonalt regionale og lokale nivå, herunder gjennom bærekraftige planer for transport og mobilitet i by- og storbyområder. Vi skal støtte nasjonalt regionale og lokale myndigheter i utviklingen av nødvendig kunnskap og kapasitet for å gjennomføre og håndheve slike planer.
- 118.** Vi skal oppmuntre nasjonale, nasjonalt regionale og lokale myndigheter til å utvikle og utvide finansielle virkemidler, ved å gi dem mulighet til å forbedre infrastrukturen og systemene for transport og mobilitet, for eksempel offentlige kollektivtransport, helhetlige transportsystemer, luft- og skinnegående transportsystemer og sikker, tilstrekkelig og adekvat infrastruktur for gående og syklende og teknologibaserte innovasjoner i transport og transittsystemer for å redusere overbelastning og forurensning, samtidig som effektiviteten, forbindelsene, tilgjengeligheten, helseaspektene og livskvaliteten bedres.
- 119.** Vi skal arbeide for tilstrekkelige investeringer i infrastruktur og forsyningstjenester for vann, sanitet, hygiene, avløp, solid avfallshåndtering, drenering, reduksjon av luftforurensning og håndtering av overløpsvann som er

beskyttende, tilgjengelige og bærekraftige, med sikte på å forbedre sikkerheten når det gjelder vannrelaterte katastrofer og helse og sørge for universell og rettferdig tilgang til trygt og rimelig drikkevann for alle, samt tilgang til adekvate og rettferdige sanitærforhold og hygiene for alle og gjøre slutt på utendørs avtrede med særlig vekt på behovene til kvinner og jenter og de som er i sårbare situasjoner. Vi skal bestrebe oss på å sikre at denne infrastrukturen er klimarobust og utgjør en del av helhetlige by- og arealplaner, herunder blant annet for boliger og mobilitet, og gjennomføres på en måte som ivaretar medvirkning, som tar i betraktning innovative, ressurseffektive, tilgjengelige, kontekstspesifikke og kulturelt sensitive bærekraftige løsninger.

120. Vi skal arbeide for å utstyre offentlige anlegg for vann og sanitæranlegg med kapasitet til å innføre bærekraftige vannstyringssystemer, herunder bærekraftig vedlikehold av infrastruktur tjenester i byområder og gjennom kapasitetsutvikling, med mål om gradvis å eliminere urettferdighet og fremme både universell og rettferdig tilgang til trygt og rimelig drikkevann for alle, og adekvate og rettferdige sanitære installasjoner og hygiene for alle.
121. Vi skal sikre universell tilgang til rimelige, pålitelige og moderne energitjenester ved å fremme energieffektivitet og bærekraftig fornybar energi og støtte nasjonalt regionale og lokale tiltak, benytte dem i offentlige bygninger, infrastruktur og installasjoner, samt i å utnytte fordelen med direkte kontroll, etter hva som er hensiktsmessig, i lokal infrastruktur og systemer, til å fremme bruk i ulike sektorer, slik som boliger, nærings- og industribygg, industri, transport, avfall og sanitæranlegg. Vi oppmuntrer også til bruk av ytelsesreglementer og -standarder for bygninger, mål for hvor stor andel av porteføljen som skal være fornybar, energieffektivitetsmerking, ombygging av eksisterende bygninger og politikk for offentlige anskaffelse av energi, blant annet, etter hva som er hensiktsmessig, for å oppnå energieffektivitetsmål. Vi skal også prioritere smarte nett, desentraliserte energisystemer og energiplaner for lokalsamfunn for å forbedre synergieffektene mellom fornybar energi og energieffektivitet.
122. Vi skal støtte desentralisert beslutningstaking når det gjelder avfallsdeponering for å fremme universell tilgang til bærekraftige systemer for avfallshåndtering. Vi skal støtte arbeid for utvidede ansvarsordninger for produsenter, herunder avfallsprodusenter, i finansieringen av urbane systemer for avfallshåndtering, og for å redusere farene og de sosioøkonomiske virkningene på avfallsstrømmer og øke andelen som resirkuleres gjennom bedre produktutforming.
123. Vi skal fremme innlemming av matsikkerhet og ernæringsbehov for innbyggere i byer, særlig de fattige, i by- og arealplanlegging, for å gjøre slutt på sult og feilernæring. Vi skal fremme samordning av bærekraftig matsikkerhet og landbrukspolitikk på tvers av byer, bynære områder og distrikter for å legge til rette for produksjon, lagring, transport og markedsføring av mat til forbrukere på en god og rimelig måte for å redusere matsvinn og forhindre og gjenbruke matavfall. Vi skal også fremme samordning av mat- og landbrukspolitikk med energi, vann, helse, transport og avfall, samt opprettholde et genetisk mangfold av frø og redusere bruken av farlige kjemikalier og fremme annen politikk i byområder for å maksimere effektiviteten og minimere avfall.
124. Vi skal inkludere kultur som en prioritert del av byplaner og -strategier i bruk av ulike planleggingsvirkemidler, herunder overordnede planer, retningslinjer for reguleringsplaner, byggeforskrifter, kystforvaltningspolitikk, og strategisk utviklingspolitikk som ivaretar et mangfold av materiell og immateriell kulturarv og landskaper, og beskytte disse fra potensielle nedbrytende konsekvenser av byutvikling.
125. Vi skal støtte bruk av kulturarven for bærekraftig byutvikling og anerkjenner kulturarvens rolle når det gjelder å stimulere til deltakelse og ansvarlighet og fremme innovativ og bærekraftig bruk av arkitektoniske monumenter og steder, med sikte på verdiskaping gjennom respektfull restaurering og tilpassing. Vi skal involvere urfolk og lokalsamfunn for å fremme og utbre kunnskap om materiell og immateriell kulturarv og vern av tradisjonelle uttrykk og språk, herunder gjennom bruk av ny teknologi og teknikk.

METODER FOR GJENNOMFØRING

126. Vi erkjenner at gjennomføringen av den nye urbane agendaen krever gunstige betingelser og et bredt utvalg av verktøy og metoder for gjennomføring, herunder tilgang til vitenskap, teknologi og innovasjon og forbedret kunnskapsdeling på gjensidig avtalte vilkår, kapasitetsutvikling og mobilisering av finansielle ressurser, inkludert forpliktelsene fra industriland og utviklingsland, anvendelse av alle tilgjengelige tradisjonelle og innovative kilder på globalt, internasjonalt regionalt, nasjonalt, nasjonalt regionalt og lokalt nivå samt forbedret internasjonalt samarbeid og partnerskap mellom myndigheter på alle nivåer, privat sektor, sivilsamfunn, FN-

systemet og andre aktører, basert på prinsippene om likestilling, ansvarlighet, respekt for menneskerettigheter og solidaritet, særlig med de fattigste og mest sårbare.

127. Vi bekrefter og støtter gjennomføringsbidragene i 2030-agendaen for bærekraftig utvikling og handlingsplanen om finansiering for utvikling fra Addis Ababa.
128. Vi skal oppmuntre FNs bosettingsprogram (UN-Habitat), andre FN programmer og -organer og andre aktører til å utvikle faktabasert og praktisk veiledning for gjennomføring av den nye urbane agendaen og den urbane dimensjonen av målene for bærekraftig utvikling, i tett samarbeid med medlemsstater, lokale myndigheter, hovedgrupper og andre relevante interessenter samt gjennom mobilisering av eksperter. Vi bygger på arven fra Habitat III-konferansen og erfaringene fra forberedelsesprosessen, herunder internasjonalt regionale og tematiske møter. Vi bemerker i denne sammenheng de verdifulle bidragene fra blant annet World Urban Campaign, Habitat IIIs generalforsamling for partnere og Global Land Tool Network.
129. Vi oppfordrer UN-Habitat til å fortsette arbeidet sitt for å utvikle sin normative kunnskap og levere kapasitetsutvikling og verktøy til nasjonale, nasjonalt regionale og lokale myndigheter i utforming, planlegging og styring av bærekraftig urban utvikling.
130. Vi erkjenner at bærekraftig urban utvikling, i tråd med fremherskende urban politikk og urbane strategier, etter hva som er hensiktsmessig, kan dra nytte av helhetlige støttende finansieringsordninger på ulike nivå. Vi anerkjenner viktigheten av å sikre at alle økonomiske midler til gjennomføring er godt forankret i et helhetlig politiske rammeverk og skattemessige desentraliseringsprosesser, der dette er tilgjengelig, og av at det utvikles tilstrekkelig kapasitet på alle nivåer.
131. Vi støtter kontekstavhengige tilnærminger til finansiering av urbanisering og til forbedring av finansiell styringskapasitet på alle myndighetsnivåer, som tar i bruk lokalt tilpassede virkemidler og mekanismer som er nødvendig for å oppnå bærekraftig urban utvikling, ettersom vi anerkjenner at det enkelte land har hovedansvaret for sin egen økonomiske og sosiale utvikling.
132. Vi skal mobilisere interne ressurser og inntekter som oppstår når man drar nytte av fordelene med urbanisering, samt de katalyserende virkningene og den maksimerte virkningen av offentlige og private investeringer for å forbedre de finansielle vilkårene for urban utvikling og åpne tilgang til ekstra kilder, ettersom vi anerkjenner at for alle land er offentlig politikk og mobilisering og effektiv bruk av innenlandske ressurser, understreket av prinsippet om nasjonalt eierskap, sentralt for vår felles innsats for bærekraftig urban utvikling, herunder gjennomføring av den nye urbane agendaen.
133. Vi ber foretak om å bruke sin kreativitet og innovasjonskraft til å løse utfordringer innen bærekraftig utvikling i urbane områder, ettersom vi erkjenner at privat forretningsaktivitet, investeringer og innovasjon er hoveddrivkrefter for produktivitet, herunder vekst og sysselsetting, og at private investeringer, særlig utenlandske direkteinvesteringer sammen med et stabilt internasjonalt finansieringssystem, er nødvendig for å oppnå utvikling.
134. Vi skal støtte hensiktsmessig politikk og kapasitet som setter nasjonalt regionale og lokale myndigheter i stand til å registrere og utvide sitt potensielle inntektsgrunnlag, for eksempel gjennom flerfunksjonelle matrikler, lokale skatter, gebyrer og tjenesteavgifter, i overensstemmelse med nasjonal politikk, og samtidig sikre at kvinner, jenter, barn og unge, eldre, mennesker med funksjonsnedsettelse, urfolk og lokalsamfunn og fattige husholdninger ikke belastes uforholdsmessig.
135. Vi skal støtte sunne og transparente systemer for finansielle overføringer fra nasjonale myndigheter til nasjonalt regionale og lokale myndigheter på grunnlag av behov, prioriteringer, funksjoner, mandater og ytelsesbaserte insentiver, etter hva som er hensiktsmessig, med sikte på å gi dem tilstrekkelige og forutsigbare ressurser til rett tid og forbedre deres egne muligheter for å skaffe inntekter og kontrollere kostnader.
136. Vi skal støtte utviklingen av vertikale og horisontale distribusjonsmodeller for å redusere ulikheter på tvers av nasjonalt regionale territorier, innenfor bysentre og mellom byområder og distrikter, samt fremme en helhetlig og balansert regional utvikling. I den forbindelse understreker vi viktigheten av å forbedre åpenheten vedrørende opplysninger om utgifter og ressurstildeling, som et verktøy for å vurdere fremgangen i utviklingen mot likeverd og fysisk integrasjon.
137. Vi skal fremme beste praksis for å innhente og dele verdøkningen av areal- og eiendomsverdier som er resultat av urbane utviklingsprosesser, infrastrukturprosjekter og offentlige investeringer. Tiltak kan iverksettes, etter

hva som er hensiktsmessig, for å forebygge at alle verdier går til private aktører eller til tomte- og eiendomsspekulasjoner, for eksempel gevinstrelatert skattepolitikk. Vi skal støtte koblingen mellom skattesystemer, byplanlegging og styringsverktøy, herunder reguleringer av tomtemarkedet. Vi skal jobbe for å sikre at tiltak for å sikre at arealbasert finansiering ikke resulterer i arealbruk og forbruk som ikke er bærekraftig.

- 138.** Vi skal støtte nasjonalt regionale og lokale myndigheter i arbeidet med å implementere transparente og ansvarlige kontrollinstrumenter for kostnader med sikte på å vurdere nødvendigheten og virkningen av lokale investeringer og prosjekter, basert på juridisk kontroll og offentlig deltakelse, etter hva som er hensiktsmessig, til støtte for åpne og rettferdige anbudsprosesser, anskaffelsesmekanismer og pålitelig budsjettgjennomføring samt preventive tiltak for bekjempelse av korrupsjon for å fremme integritet, ansvarlighet, effektiv styring og tilgang til offentlig eiendom og tomter, i overensstemmelse med nasjonal politikk.
- 139.** Vi skal støtte opprettelsen av robuste juridiske og lovmessige rammeverk for bærekraftig nasjonal og kommunal lånevirkosomhet, på grunnlag av bærekraftig gjeldsstyring, støttet av tilstrekkelige inntekter og kapasitet, ved hjelp av lokal kredittverdighet samt utvidede bærekraftige kommunale lånemarkeder når det er hensiktsmessig. Vi skal vurdere etableringen av hensiktsmessige finansieringskilder for finansiering, slik som regionale, nasjonale, nasjonalt regionale og lokale utviklingsfond eller utviklingsbanker, herunder risikoreducerende finansieringsmekanismer der flere kilder går sammen, som kan katalysere offentlig og privat, nasjonal og internasjonal finansiering. Vi skal jobbe for å fremme mekanismer for risikoreduksjon, slik som Multilateral Investment Guarantee Agency, og kontrollere valutarisiko, for å redusere kapitalkostnadene og stimulere privat sektor og husholdninger til å delta i innsats som bidrar til bærekraftig og robust byutvikling, herunder tilgang til mekanismer for risikooverføring.
- 140.** Vi skal støtte utviklingen av hensiktsmessige og rimelige boligfinansieringsprodukter og oppmuntre til deltakelse fra en bredt utvalg multilaterale finansieringsinstitusjoner, regionale utviklingsbanker og institusjoner for utviklingsfinansiering, samarbeidsaktører, private utlånere og investorer, kooperativer, pengeutlånere og mikrofinansbanker for å investere i rimelig boligprosjekter som kan bygges opp trinnvis («incremental housing») i alle slags former.
- 141.** Vi skal også vurdere å etablere urban og territorial transportinfrastruktur og økonomiske midler på nasjonalt nivå basert på en rekke finansieringskilder, fra offentlige tildelinger til bidrag fra andre offentlige enheter og privat sektor, som sikrer samordning mellom aktører og involvering samt ansvarlighet.
- 142.** Vi inviterer internasjonale multilaterale finansinstitusjoner, regionale utviklingsbanker, institusjoner for utviklingsfinansiering og samarbeidsbyråer til å levere finansiell støtte, herunder gjennom innovative finansielle mekanismer til programmer og prosjekter for gjennomføring av den nye urbane agendaen, særlig i utviklingsland.
- 143.** Vi støtter tilgang til forskjellige multilaterale fond, herunder blant andre Green Climate Fund, Global Environment Facility, Adaption Fund, Climate Investment Funds, for å sikre ressurser til nasjonalt regionale og lokale myndigheters planer, politikk, programmer og tiltak for tilpassing til og motvirkning av klimaendringer, innenfor rammen av avtalte prosedyrer. Vi skal samarbeide med nasjonalt regionale og lokale finansinstitusjoner, etter hva som er hensiktsmessig, for å utvikle infrastrukturløsninger for klimafinansiering og skape tilstrekkelige mekanismer for å identifisere katalytiske finansielle instrumenter, i tråd med gjeldende nasjonalt rammeverk for å sikre skatte- og gjeldsbærekraftighet på alle myndighetsnivåer.
- 144.** Vi skal utforske og utvikle gjennomførbare løsninger for klimarisiko og katastroferisiko i byer og bosettinger, blant annet gjennom å samarbeide med institusjoner for forsikring og andre relevante aktører, med hensyn til investeringer i infrastruktur, bygninger og andre eiendeler i byer og storbyer, samt for å sikre lokalbefolkningens økonomiske behov og behov for husly.
- 145.** Vi støtter bruk av internasjonal offentlig finansiering, herunder blant andre bistand, som Official Development Assistance ODA, for å framskynde ekstra ressursmobilisering fra alle tilgjengelige kilder, både offentlige og private, for bærekraftig urban og territoriell utvikling, herunder ved å dempe risikoene for potensielle investorer, ettersom vi erkjenner at internasjonal offentlig finansiering spiller en viktig rolle i å supplere landenes innsats for å mobilisere nasjonale offentlige ressurser, særlig i de fattigste og mest sårbare landene med begrensede nasjonale ressurser.
- 146.** Vi skal utvide mulighetene for nord-sør, sør-sør og triangulært regionalt og internasjonalt samarbeid, samt nasjonalt regionalt, desentralisert og by-til-by samarbeid, etter hva som er hensiktsmessig, for å bidra til

bærekraftig urban utvikling, utvikle kapasitet og fremme utvikling av urbane løsninger og gjensidig erfaringsutveksling på alle nivåer og mellom alle relevante aktører.

147. Vi skal ved bred tilnærming fremme kapasitetsutvikling som utnytter evnen til aktører og institusjoner på alle styringsnivåer og kombinerer individuell, samfunnsmessig og institusjonell kapasitet for å utforme, gjennomføre, forbedre, styre, overvåke og evaluere offentlig politikk for urban utvikling.
148. Vi skal bidra til at nasjonale, regionale og lokale myndigheter, herunder lokale myndighetsorganisasjoner, etter hva som er hensiktsmessig, får bedre evne og mulighet til å arbeide med kvinner og jenter, barn og unge, eldre og personer med nedsatt funksjonsevne, urfolk og lokale samfunn og mennesker i sårbare situasjoner samt med sivilsamfunnet, academia og forskningsinstitusjoner for å forme organisatoriske og institusjonelle styringsprosesser, slik at disse blir i stand til effektivt å delta i beslutningstaking på ulike nivå.
149. Vi skal støtte lokale myndigheters interesseorganisasjoner som er pådrivere og som bidrar til kunnskaps- og kapasitetsutvikling, ved å anerkjenne og styrke, etter hva som er hensiktsmessig, både deres deltakelse i nasjonale konsultasjoner om urban politikk og prioriteringer for utvikling og deres samarbeid med nasjonale regionale og lokale myndigheter, og også sivilsamfunn, privat sektor, fagfolk, academia og forskningsinstitusjoner, og deres eksisterende nettverk, for å bidra til programmer for kunnskaps- og kapasitetsutvikling ved hjelp av likemannslæring, tematiske partnerskap og samarbeidstiltak slik som felleskommunalt samarbeid, på et globalt regionalt, nasjonalt, regionalt og lokalt nivå, herunder etablering av praktikernettverk og samspillpraksis mellom vitenskap og politikk.
150. Vi understreker behovet for utvidet samarbeid og kunnskapsutveksling innen vitenskap, teknologi og innovasjon til fordel for bærekraftig urban utvikling i full samsvar med og synergi med, og koordinert med prosesser for *Technology Facilitation Mechanism*¹, etablert under Addis Ababa Action Agenda og lansert under 2030-agendaen for bærekraftig utvikling.
151. Vi skal fremme programmer for kunnskaps- og kapasitetsutvikling i nasjonalt regionale og lokale myndigheter som bidrar med finansiell planlegging og styring, forankret i institusjonell samordning på alle nivåer, herunder miljøsensitivitet og tiltak for bekjempelse av korrupsjon, som omfatter transparent og uavhengig oversikt, regnskap, anskaffelse, rapportering og overvåkingsprosesser blant annet, og for å gjennomgå nasjonalt regionale og nasjonal ytelse og regelsamsvar, med særlig vekt på alders- og kjønnsstilpasset budsjettering og forbedring og digitalisering av regnskapsprosesser og registreringer, med sikte på å fremme resultatbaserte tilnærminger og bygge middels til langsiktig administrativ og teknisk kapasitet.
152. Vi skal fremme programmer for kunnskaps- og kapasitetsutvikling for myndigheter og lokale offentlige tjenestepersoner når det gjelder juridiske former for skatt og avgifter på areal og eiendoms- og finansieringsverktøy, og kunnskap om hvordan eiendomsmarkedet virker, med fokus på det juridiske og økonomiske grunnlaget for verdiinnhenting, herunder kvantifisering, innsamling og fordeling av verdistigning.
153. Vi skal fremme systematisk bruk av partnerskap med flere interessenter i urbane utviklingsprosesser, etter hva som er hensiktsmessig, og etablere en tydelig og transparent politikk, finansielle og administrative rammeverk og prosedyrer samt planleggingsretningslinjer for partnerskap med flere interessenter.
154. Vi erkjenner det betydelige bidraget frivillige samarbeidsinitiativer, partnerskap og koalisjoner som planlegger å starte opp og forbedre gjennomføringen av den nye urbane agendaen, som vil trekke fram eksempler på beste praksis og innovative løsninger, herunder ved å fremme nettverk for samarbeid mellom regionale enheter, lokale myndigheter og andre relevante interessenter innebærer.
155. Vi skal fremme kunnskaps- og kapasitetsutviklingstiltak for å øke innflytelsen, og styrke ferdighetene og evnene til kvinner og jenter, barn og unge, eldre personer og personer med nedsatt funksjonsevne, urfolk og lokalsamfunn samt personer i sårbare situasjoner, for å forme styringsprosesser, inngå dialog og fremme og beskytte menneskerettigheter og bekjempe diskriminering, for å sikre deres deltakelse i beslutninger som gjelder utvikling i og utenfor byer
156. Vi skal fremme utvikling av nasjonal politikk for informasjons- og kommunikasjonsteknologi og e-forvaltningsstrategier samt innbyggerorienterte digitale styringsverktøy, ved anvendelse av teknologiske innovasjoner, herunder programmer for kunnskaps- og kapasitetsutvikling for å gjøre informasjons- og kommunikasjonsteknologier tilgjengelig for offentligheten, herunder for kvinner og jenter, barn og unge,

¹ *Technology Facilitation Mechanism*: Sustainable knowledge platform: <https://sustainabledevelopment.un.org/tfm>

personer med nedsatt funksjonsevne, eldre personer og personer i sårbare situasjoner, for å sette dem i stand til å utvikle og utøve sivil ansvarlighet, øke deltagelse og fremme ansvarlig styring samt økt effektivitet. Bruk av digitale plattformer og verktøy, herunder geografiske informasjonssystemer, skal oppmuntres for å forbedre langsiktig helhetlig by- og arealplanlegging og utforming, forvaltning og styring av land og tilgang til urbane tjenester.

157. Vi skal støtte vitenskap, forskning og innovasjon, herunder et fokus på sosial, teknologisk, digital og naturbasert innovasjon, robust samspill mellom vitenskap og politikk i by og arealplanleggings- og politikktutforming, samt institusjonaliserte mekanismer for deling og utveksling av informasjon, kunnskap og ekspertise, herunder innsamling, analyse, standardisering og utbredelse av data av høy kvalitet som er geografisk baserte, innsamlet på lokalt nivå, oppdaterte og pålitelige, inndelt etter inntekt, kjønn, alder, rase, etnisitet, migrasjonsstatus, funksjonsnedsettelse, geografisk lokasjon og andre egenskaper som er relevante i nasjonale, nasjonalt regionale og lokale sammenhenger.
158. Vi skal styrke data og statistisk kapasitet på nasjonalt, nasjonalt regionale og lokalt nivå for effektivt å overvåke fremgang som er oppnådd i gjennomføringen av politikk og strategier for bærekraftig urban utvikling, for å få en hensiktsmessig vurdering av utviklingen og gi grunnlag for beslutningstaking. Datainnsamlingsprosedyrer for gjennomføring og oppfølging og gjennomgang av den nye urbane agendaen skal hovedsakelig være basert på offisielle nasjonale, nasjonalt regionale og lokale datakilder og andre kilder, etter hva som er hensiktsmessig, og være åpne, transparente og i overensstemmelse med formålet om å overholde personvernrettigheter og alle menneskerettighetsforpliktelser. Utvikling mot en global menneskeorientert definisjon av byer og bosettinger kan støtte dette arbeidet.
159. Vi skal støtte rollen og den utvidede kapasiteten til nasjonale, nasjonalt regionale og lokale myndigheter i datainnsamling, kartlegging, analyse og utbredelse, samt i å fremme faktabasert styring, som bygger på en delt kunnskapsbase som bruker både globalt sammenlignbare samt lokalt genererte data, herunder gjennom folketellinger, husholdningsundersøkelser, folkeregistre, lokalt baserte overvåkingsprosesser og andre relevante kilder, inndelt etter inntekt, kjønn, alder, rase, etnisitet, migrasjonsstatus, funksjonsnedsettelse, geografisk plassering og andre karakteristikk som er relevante i nasjonale, nasjonalt regionale og lokale sammenhenger.
160. Vi skal fremme opprettelse av, promotering og forbedring av åpne, brukervennlige og medvirkningsorienterte dataplattformer ved hjelp av teknologiske og sosiale verktøy som er tilgjengelige for å overføre og dele kunnskap blant nasjonale, nasjonalt regionale og lokale myndigheter og relevante interessenter, herunder ikke-statlige aktører og personer, for å forbedre effektiv urban planlegging og styring, effektivitet og åpenhet gjennom å bruke informasjons- og kommunikasjonsteknologi ved offentlige tjenester, fremgangsmåter og metoder som er støttet av informasjons- og kommunikasjonsteknologi og geografisk informasjonsstyring.

C.OPPFØLGING OG GJENNOMGANG

161. Vi skal gjennomføre en regelmessig oppfølging og gjennomgang av den nye urbane agendaen, som sikrer sammenheng mellom nasjonalt, internasjonalt regionalt og globalt nivå, med sikte på å registrere fremgang, vurdere virkning og sikre effektiv gjennomføring til rett tid, ansvarlighet overfor innbyggerne og transparens, på en helhetlig måte.
162. Vi oppmuntrer frivillig, statsledet, åpen, helhetlig, deltakerorientert og transparent oppfølging og gjennomgang av den nye urbane agendaen på flere nivåer. Oppfølgingen og gjennomgangen bør ta hensyn til bidrag fra myndigheter på nasjonalt, nasjonalt regionalt og lokalt myndighetsnivå og suppleres av bidrag fra FN-systemet, internasjonalt regionale og nasjonalt regionale organisasjoner, hovedgrupper og relevante aktører og bør være en kontinuerlig prosess med sikte på å skape og styrke partnerskap blant alle relevante aktører og fremme utveksling av urbane løsninger og gjensidig læring.
163. Vi anerkjenner viktigheten av lokale myndigheter som aktive partnere i oppfølgingen og gjennomgangen av den nye urbane agendaen på alle nivåer, og oppmuntrer dem i fellesskap med nasjonale og regionale myndigheter, etter hva som er hensiktsmessig, til å utvikle gjennomførbare oppfølgings- og gjennomgangsmekanismer på lokalt nivå, herunder via relevante organisasjoner og hensiktsmessige plattformer. Vi skal vurdere å styrke, der det er hensiktsmessig, deres kapasitet til å bidra i denne forbindelse.
164. Vi vektlegger at oppfølging og gjennomgang av den nye urbane agendaen må ha effektive koblinger til

oppfølgingen av 2030-agendaen for bærekraftig utvikling for å sikre samordning og sammenheng i gjennomføringen av disse.

165. Vi bekrefter rollen og ekspertisen til FNs bosettingsprogram (UN-Habitat), innenfor dets mandat, som har koordineringsansvaret for FNs arbeid med bærekraftig urbanisering og bosetting, i samarbeid med andre FN-enheter, og anerkjenner koblingene mellom bærekraftig urbanisering og blant annet bærekraftig utvikling, katastroforebygging og klimaendring.
166. Vi ber Generalforsamlingen (General Assembly) om å anmode generalsekretæren (Secretary-General), med frivillige bidrag fra stater og relevante regionale og internasjonale organisasjoner, om å rapportere om fremgangen i gjennomføringen av den nye urbane agendaen hvert fjerde år, den første rapporten leveres i løpet av det 72. møtet.
167. Denne rapporten skal gi en kvalitativ og kvantitativ analyse av fremgangen i gjennomføringen av den nye urbane agendaen og internasjonalt avtalte mål knyttet til bærekraftig urbanisering og bosetting. Analysen skal være basert på aktivitetene til nasjonale, nasjonalt regionale og lokale myndighet, UN-Habitat, andre relevante enheter i FN-systemet, relevante aktører til støtte for gjennomføringen av den nye urbane agendaen og rapportene fra styret i UN-Habitat. Denne rapporten bør, så langt mulig, inneholde bidrag fra multilaterale organisasjoner og prosesser når det er relevant, det sivile samfunn, privat sektor og akademia. Den bør bygge på eksisterende plattformer og prosesser, slik som World Urban Forum arrangert av UN-Habitat. Den bør unngå duplisering og være i overensstemmelse med lokale, nasjonalt regionale og nasjonale forhold og lovgivning, kapasitet, behov og prioriteringer.
168. Utarbeidelsen av denne rapporten skal samordnes av UN-Habitat i tett samarbeid med andre relevante enheter i FN-systemet og slik sikre en helhetlig samordningsprosess i FN-systemet. Rapporten skal leveres Generalforsamlingen gjennom Det økonomiske og sosiale rådet (ECOSOC). Rapporten skal også inngå i høynivåmøtet (High-Level Political Forum on Sustainable Development) under Generalforsamlingens beskyttelse, med sikte på å sikre at det er sammenheng, samordning og samarbeidsrelasjoner med oppfølgingen og gjennomgangen av 2030-agendaen for bærekraftig utvikling.
169. Vi skal fortsette å styrke mobilitetstiltak gjennom partnerskap, støtte og opplysningsaktiviteter om gjennomføringen av den nye urbane agendaen ved bruk av eksisterende initiativer, slik som World Habitat Day (FNs Habitatdag) og World Cities Day, samt å vurdere å etablere nye initiativer for å mobilisere og generere støtte fra sivilsamfunnet, innbyggere og relevante interessenter. Vi merker oss viktigheten av fortsatt deltakelse i oppfølgingen og gjennomgangen av den nye urbane agendaen med nasjonalt regionale og lokale myndighetsorganisasjoner som er representert på World Assembly of Local and Regional Governments.
170. Vi bekrefter Generalforsamlingens (General Assembly) resolusjoner A/RES/51/177, A/RES/56/206, A/RES/67/216, A/RES/68/239 og A/RES/69/22, samt andre relevante resolusjoner, herunder A/RES/31/109 and A/RES/32/162. Vi gjentar viktigheten av plasseringen av hovedkontoret til UN-Habitat i Nairobi.
171. Vi understreker viktighet av UN-Habitat, gitt rollen i FN-systemet som ansvarlig for bærekraftig urbanisering og bosetting, herunder gjennomføringen og oppfølgingen og gjennomgangen av den nye urbane agendaen, i samarbeid med andre enheter i FN-systemet.
172. I lys av den nye urbane agendaen og med sikte på å forbedre effektiviteten til UN-Habitat ber vi generalsekretæren om å levere en faktabasert og uavhengig vurdering av UN-Habitat til Generalforsamlingens (General Assembly) 71. møte. Resultatet av evalueringen skal være en rapport som inneholder anbefalinger med hensyn til å forbedre effektiviteten, ansvarligheten og oversikten til UN-Habitat og bør i den forbindelse inneholde en analyse av:
 - det normative og operative mandatet til UN-Habitat
 - styringsstrukturen til UN-Habitat for mer effektiv, ansvarlig og transparent beslutningstaking, tatt i betraktning alternativer, inkludert generalisering av medlemskap i rådet (General Council)
 - UN-Habitats samarbeid med nasjonale, nasjonalt regionale og lokale myndigheter og relevante interessenter for å kunne utnytte det fulle potensialet i partnerskap
 - UN-Habitats finansielle kapasitet
173. Vi beslutter å holde et todagers møte på høyt nivå (High-Level Meeting) under Generalforsamlingen, innkalt av Generalforsamlingens formann (President) i løpet av det 71. møtet, for å diskutere effektiv gjennomføring av

den nye urbane agendaen og UN-Habitats posisjon i denne sammenhengen. På møtet skal blant annet beste praksis, suksesshistorier og tiltakene i rapporten diskuteres. En formannsoppsummering av møtet skal tjene som bidrag i det 72. møtet i den andre komiteen (Second Committee) for dens vurdering av tiltak som skal treffes i lys av anbefalingene i den uavhengige vurderingen, i den årlige resolusjonen under det relevante agendapunktet.

- 174.** Vi oppfordrer Generalforsamlingen til å vurdere å holde den fjerde FN-konferansen om boliger og bærekraftig byutvikling i 2036 med målsetting å oppnå en fornyet politisk forpliktelse om å vurdere og konsolidere fremgangen i den nye urbane agendaen.
- 175.** Vi ber generalsekretæren i sin fireårige rapport i henhold til paragraf 166 over, som skal presenteres i 2026, om å gjøre opp status for fremgang og utfordringer knyttet til gjennomføringen av den nye urbane agendaen etter at den ble vedtatt og identifisere ytterligere tiltak.

¹ Denne rapporten er ment å erstatte rapporten fra generalsekretæren til det økonomiske og sosiale råd om samordnet gjennomføring av Habitat-agendaen. Rapporten er også ment å være del av og ikke i tillegg til rapporten fra generalsekretæren som er forespurt av generalforsamling i dets resolusjon under det relevante agendapunktet.